Transport Szynowy w Aglomeracjach

Wykład dla drugiego stopnia studiów (magisterskie), specjalność ITS

TSA_07

Dr hab. inż. Maciej Kruszyna, profesor uczelni

współpraca: pracownicy Zespołu Kolei i Systemów Transportu, Katedra Dróg, Mostów, Kolei i Lotnisk

Priorytety

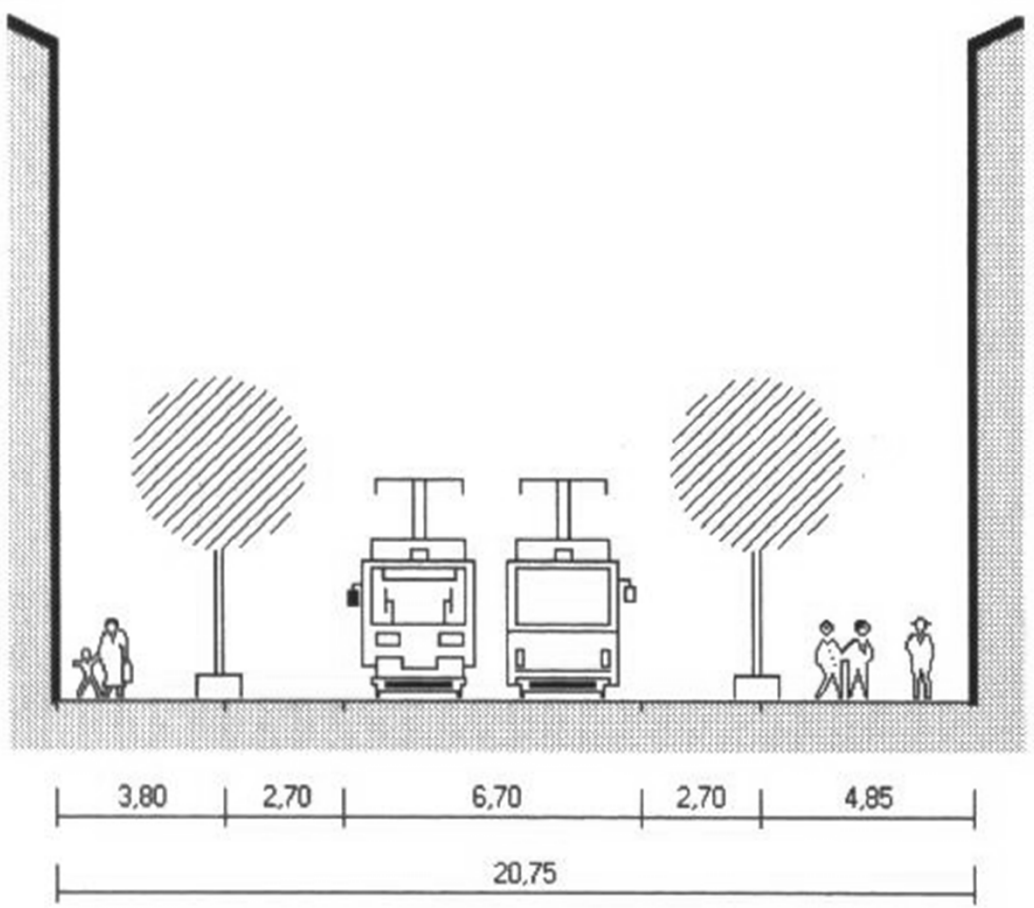

Film – przykład z Vissima

WYDZIELANIE TRAS I ICH PROWADZENIE – PRZYKŁAD AUGSBURG

3,80
2,70
6,70
2,70
4,85
20,75

KOLEJNE PRZYKŁADY - RZYM

9018

P. ARGENTINA

GOERLITZ

STRASSBURG
PASSAGE
WMF

APOLLO

CHORZÓW

Liczba linii a liczba kursów

„Moduł” = częstotliwość bazowa (w okresie szczytu), np.:

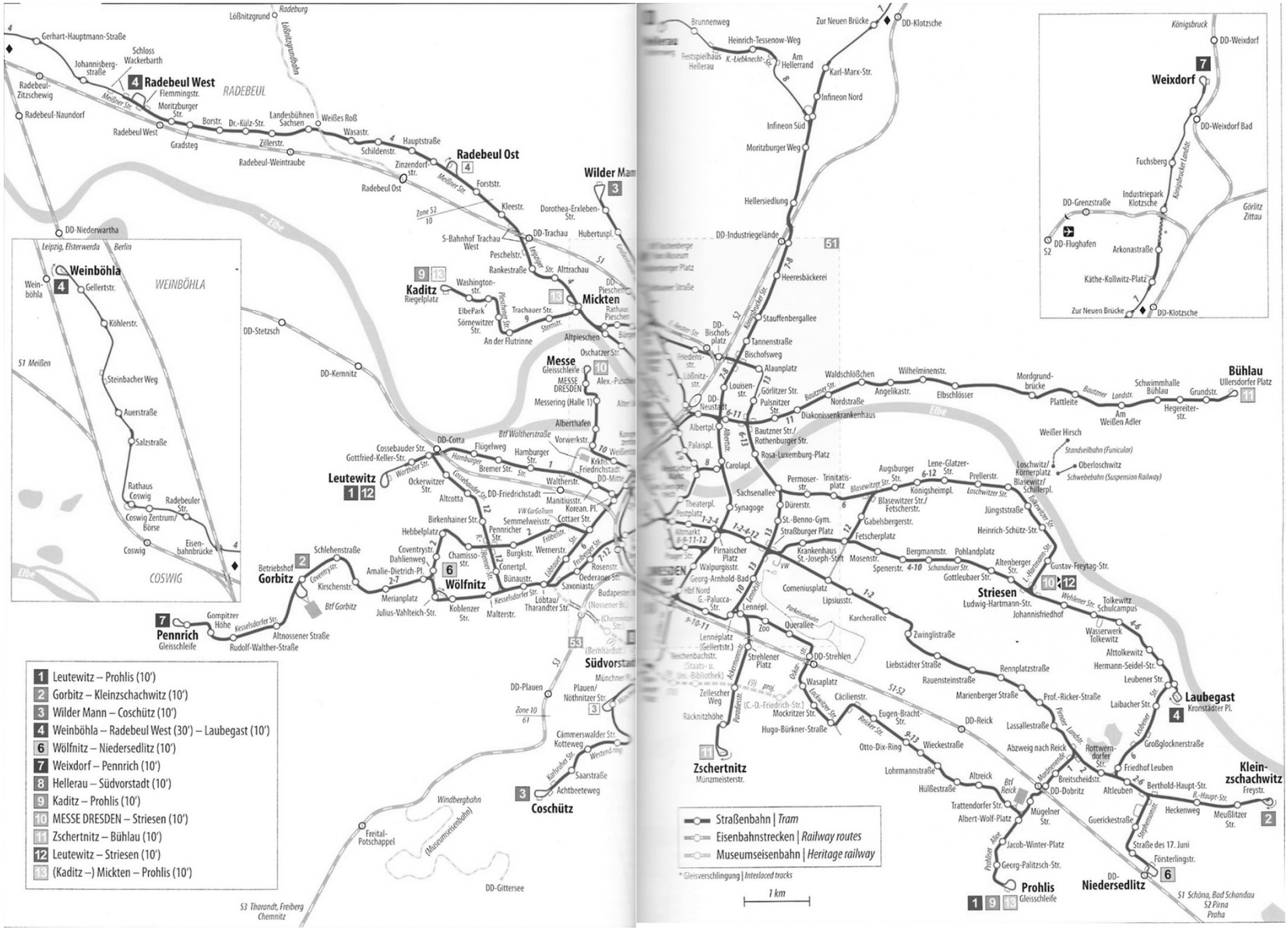
12’ (Wrocław)

10’ (popularne w Niemczech)

7,5’ (7 / 8) (Amsterdam)

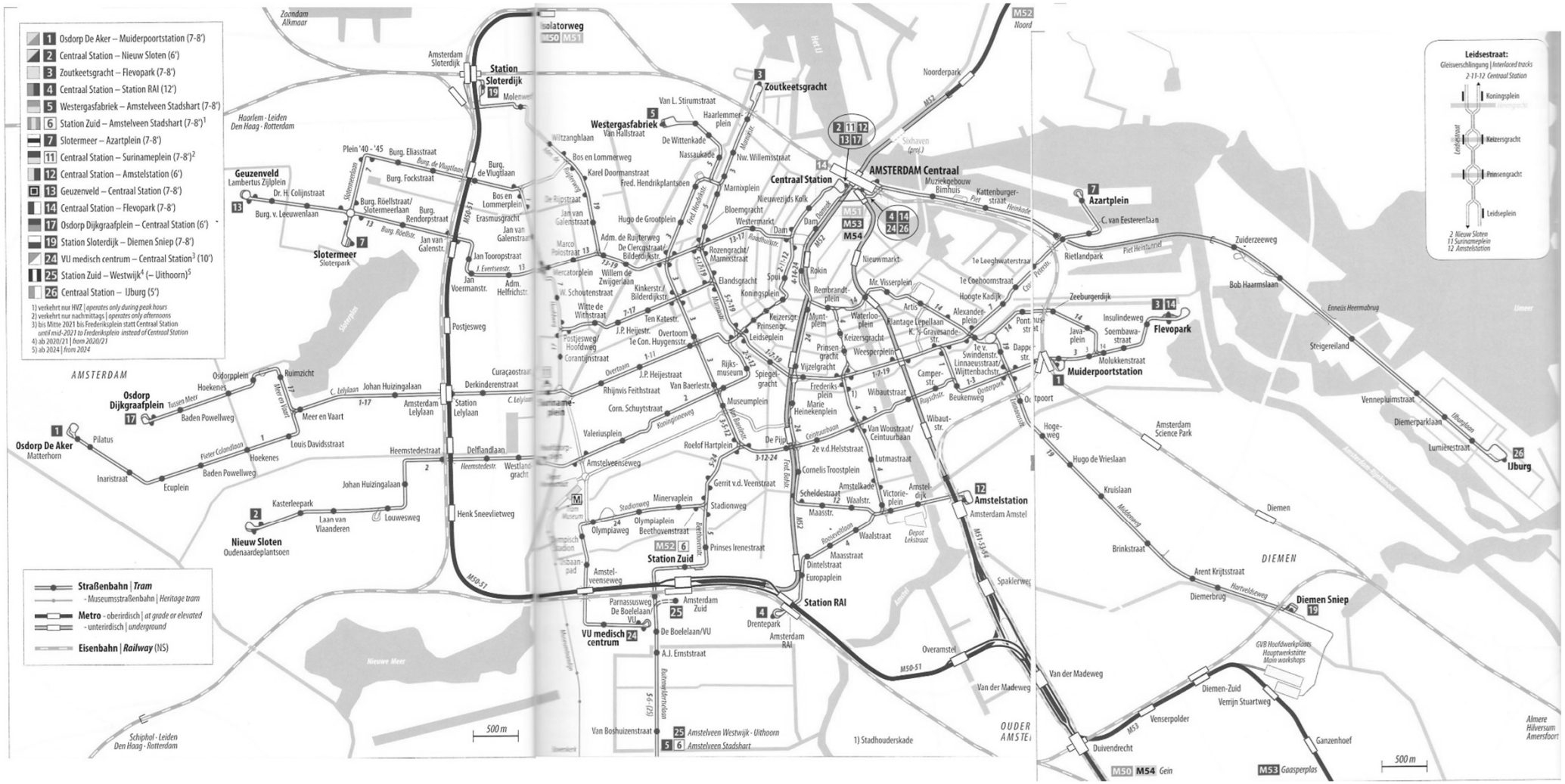
6’, 5’… (Genewa)

Mniejszy moduł (większa częstotliwość) → Mniej linii → Więcej kursów (krótsze oczekiwanie) → Konieczne sprawne węzły przesiadkowe

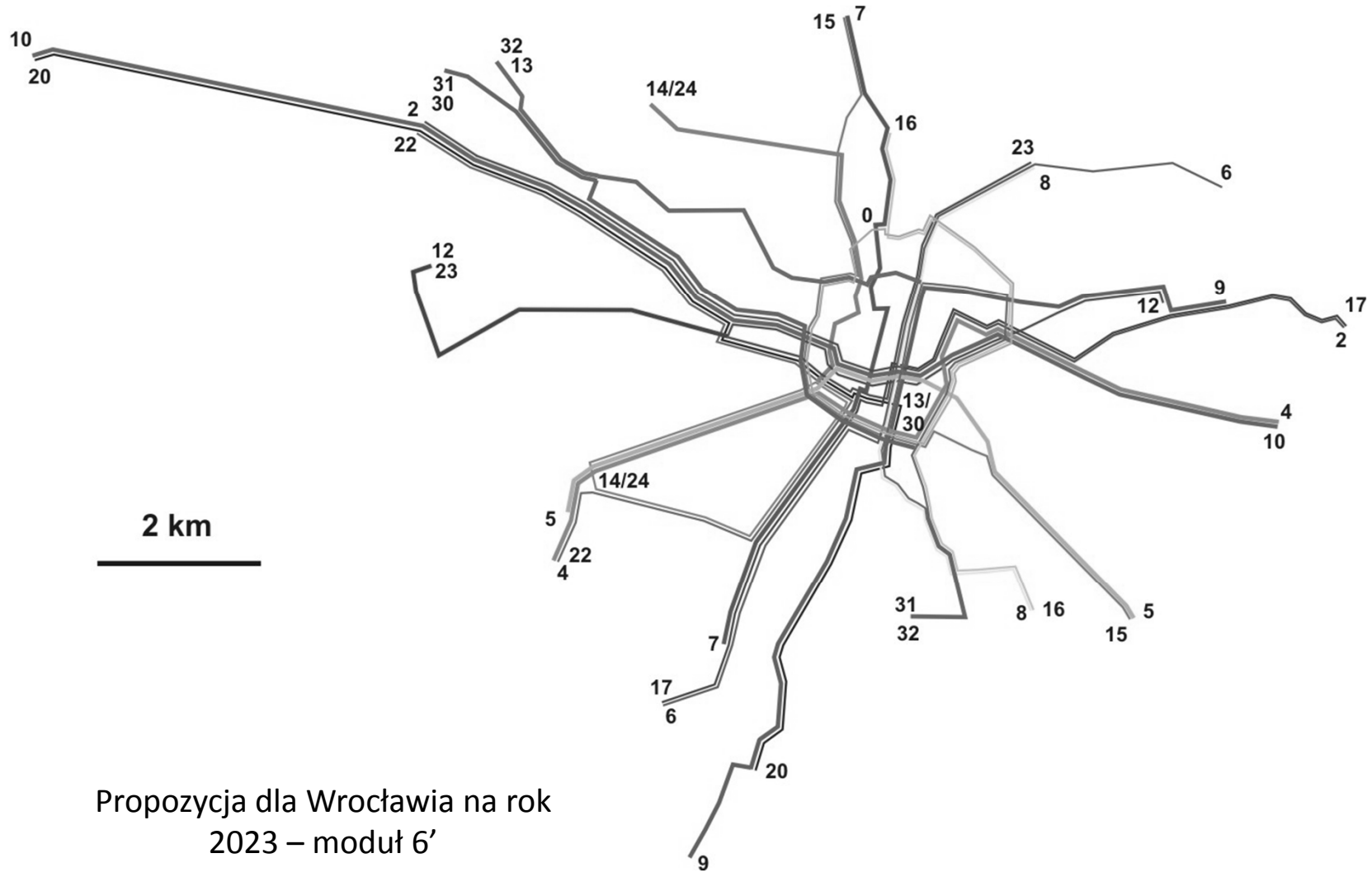

Drezno – moduł 10’
Czyli 6 kursów na 1h

Amsterdam – moduł 7’/8’, czyli 8 kursów na 1h

Genewa – moduł 5’, czyli 12 kursów na 1h!

Propozycja dla Wrocławia na rok 2023 – moduł 6’

Propozycja jest „zamrożona”

MIARY JAKOŚCI W TRANSPORCIE ZBIOROWYM

Najczęściej stosowane kryteria pasażerów:

BEZPOŚREDNIOŚĆ (BEZPRZESIADKOWOŚĆ)

PUNKTUALNOŚĆ

CZĘSTOTLIWOŚĆ (LICZBA KURSÓW)

PRĘDKOŚĆ PODRÓŻY (HANDLOWA, KOMUNIKACYJNA / EKSPLOATACYJNA)

DOJŚCIE DO I OD PRZYSTANKU

INFORMACJA O SYSTEMIE KZ

SPRZEDAŻ BILETÓW (W TYM: CENY)

WYGODA PODRÓŻY (MIEJSCA SIEDZĄCE)

WYGODA OCZEKIWANIA NA PRZYSTANKU

Inne kryteria (przewoźnika, organizatora, ogólne):

ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

UŁATWIENIA DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I NIE W PEŁNI SPRAWNYCH

ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

KOSZTY

KRYTERIA FUNKCJONALNOŚCI PRZYSTANKÓW I WĘZŁÓW:

- Zwartość
- Bezpieczeństwo
- Dostępność
- Niezawodność
- Przejrzystość
- Informacja
- Wygoda

PRIORYTETY OGÓLNIE

Separacja (oddzielenie) tras transportu zbiorowego od jezdni (ulic) dla ruchu ogólnego:

Idealna (prowadzenie tras TZ niezależnie od przebiegu ulic)

Wyraźna (wydzielenie „fizyczne” torowiska lub pasów autobusowo – tramwajowych, także pasy autobusowe „pod prąd”)

Częściowa (wydzielenie tras za pomocą organizacji ruchu – pasy dla autobusów, torowiska tramwajowe wbudowane w jezdnie)

Niska (wydzielenie „punktowe”, na wlotach skrzyżowań, w sąsiedztwie przystanków)

Możliwe stopnie i miary priorytetu dla transportu zbiorowego:

Idealny (brak strat czasu, bardzo wysoka prędkość eksploatacyjna)

Wysoki (niewielkie straty czasu, znaczna prędkość eksploatacyjna)

Częściowy (średnie straty czasu, podwyższona prędkość eksploatacyjna)

Brak (znaczne straty czasu, przeciętna lub niska prędkość eksploatacyjna)

Klasyfikacja priorytetów:

Idealny

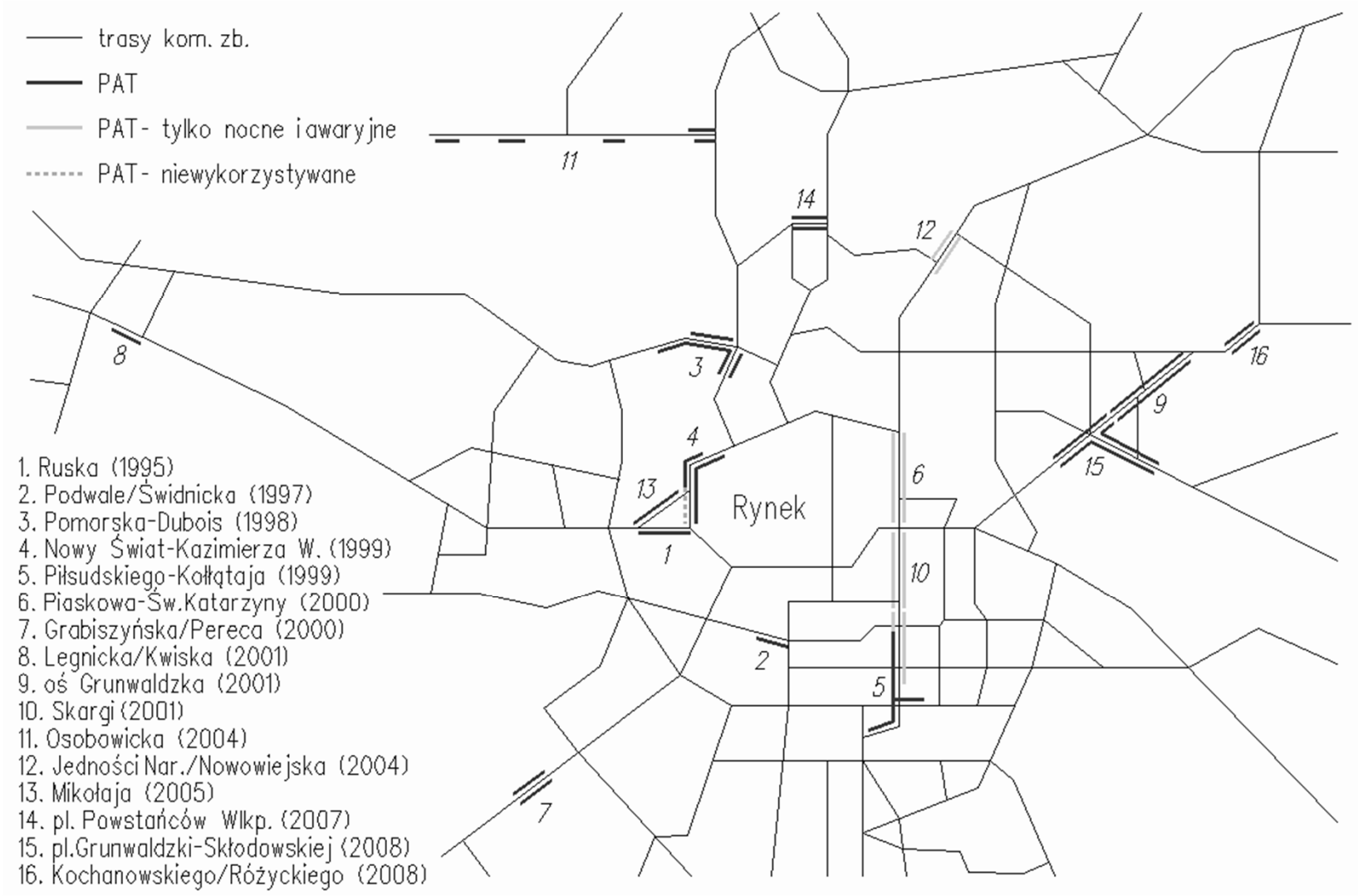
Pełny

Wysoki

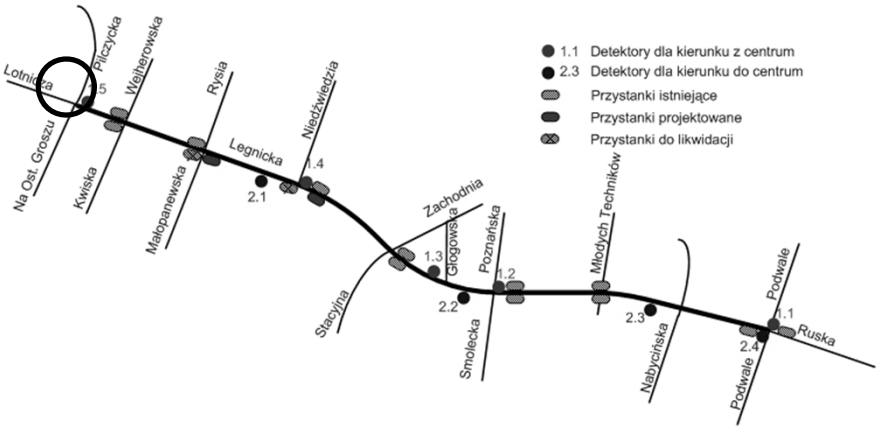
Częściowy

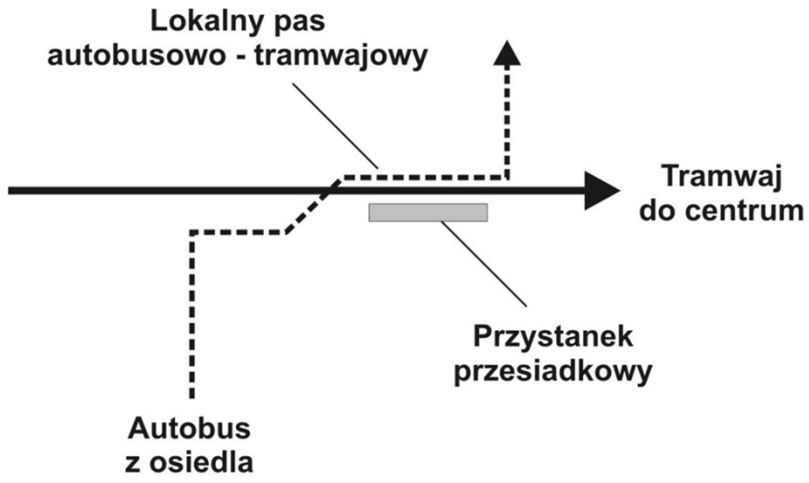
Brak

Historia PAT we Wrocławiu:

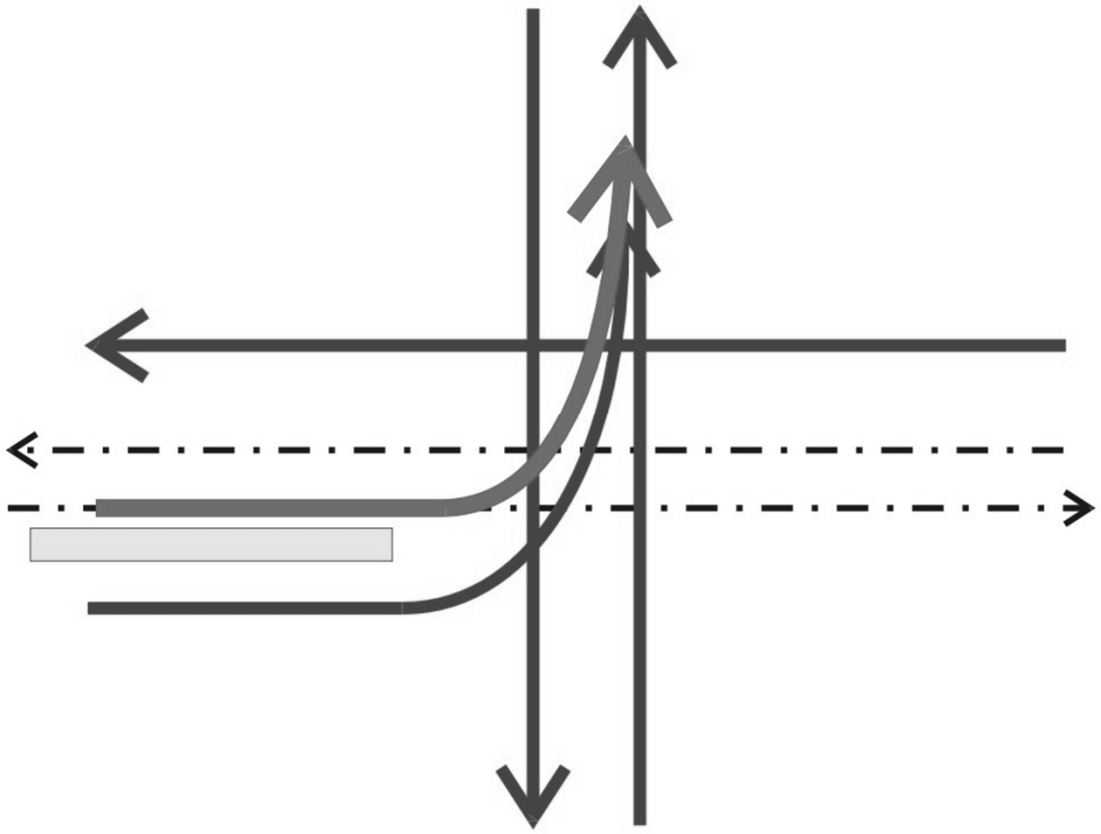

Przykład: Wrocław, skrzyżowanie Legnickiej i Wejcherowskiej

Zalecenia dla zasad sterowania ruchem w strefie wewnętrznej miasta mające na celu realizację zadań Polityki Transportowej:

Dla pojazdów transportu zbiorowego, pieszych i rowerzystów zdecydowanie bardziej korzystne są krótsze cykle sygnalizacji świetlnej.

Lokalizacja przystanków transportu zbiorowego powinna być starannie przemyślana z uwzględnieniem założeń i możliwości sterowania ruchem.

Dobre efekty daje prowadzenie tras dla transportu zbiorowego niezależnie od ulic dla ruchu ogólnego. Sterowania ruchem upraszcza się wtedy do właściwego nadzoru nad kolizyjnymi relacjami pojazdów transportu zbiorowego i ewentualnie nad ruchem pieszych (rowerzystów) kolizyjnym wobec tras transportu zbiorowego.

W śródmieściach o specyfice ruchu decydują: krótkie fazy sygnalizacji, niewielkie odległości między skrzyżowaniami pomiędzy którymi ruch powinien być skoordynowany, występowanie dużej liczby, nawzajem sprzecznych, relacji z priorytetami.

Nieefektywne (czy wręcz niemożliwe) staje się sterowanie adaptacyjne (akomodowane, acykliczne); lepsze efekty uzyskuje się dzięki koordynacji sygnalizacji stałocyklicznych.

Możliwa (a nawet celowa) jest detekcja ruchu oraz lokalne wpływanie na zmiany programów sygnalizacji.

Definicje do zagadnienia sygnalizacji dostosowujących się do zmian ruchu:

Akomodacja: „przywołanie” – reakcja sygnalizacji na zgłoszenia pojazdów lub innych użytkowników systemu transportu

Detektor – urządzenie przekazujące do sterownika sygnalizacji informację o zapotrzebowaniu na zmianę programu sygnalizacji

Algorytm akomodacji – „przepis” dla urządzenia sterującego jak reagować na zgłaszane zapotrzebowanie

SYGNALIZACJE ZALEŻNE OD RUCHU:

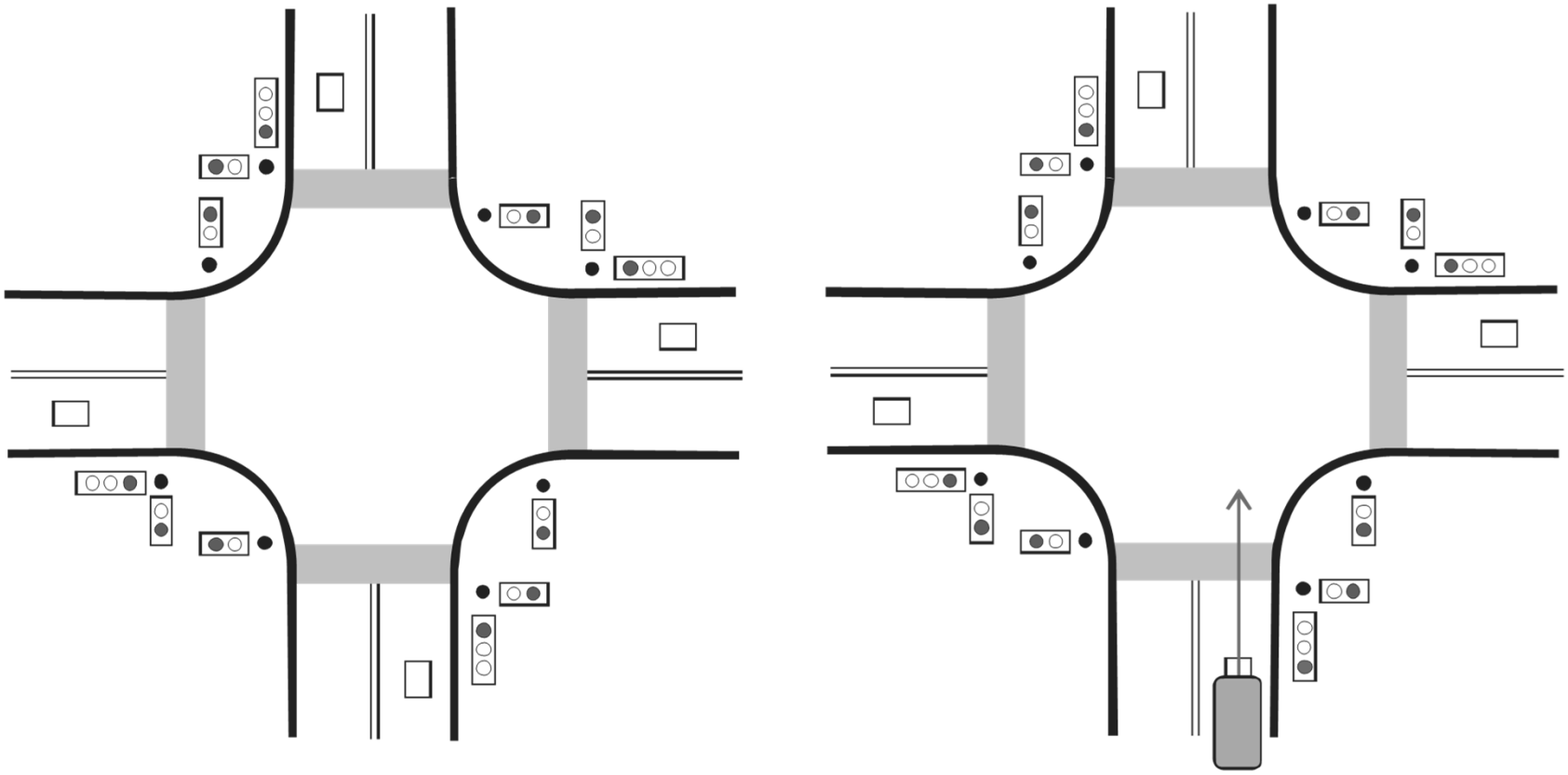
/DOSTOSOWUJĄCE SIĘ DO ZMIAN STRUKTURY KIERUNKOWEJ RUCHU/

wzbudzane (np. przywoływanie sygnału zielonego dla pieszych na przejściu przez jezdnię lub generowanie dodatkowej fazy dla sporadycznie pojawiających się pojazdów);
akomodacyjne (wydłużanie lub skracanie poszczególnych faz przy stałej ich kolejności, długość cyklu może być stała lub zmienna);
acykliczne (sygnały zielone przydzielane są stosownie do zapotrzebowania przy zachowaniu narzuconych ograniczeń np. odnośnie minimalnych i maksymalnych długości sygnałów, nie ma faz ruchu i ustalonej ich sekwencji, czyli nie ma cyklu).

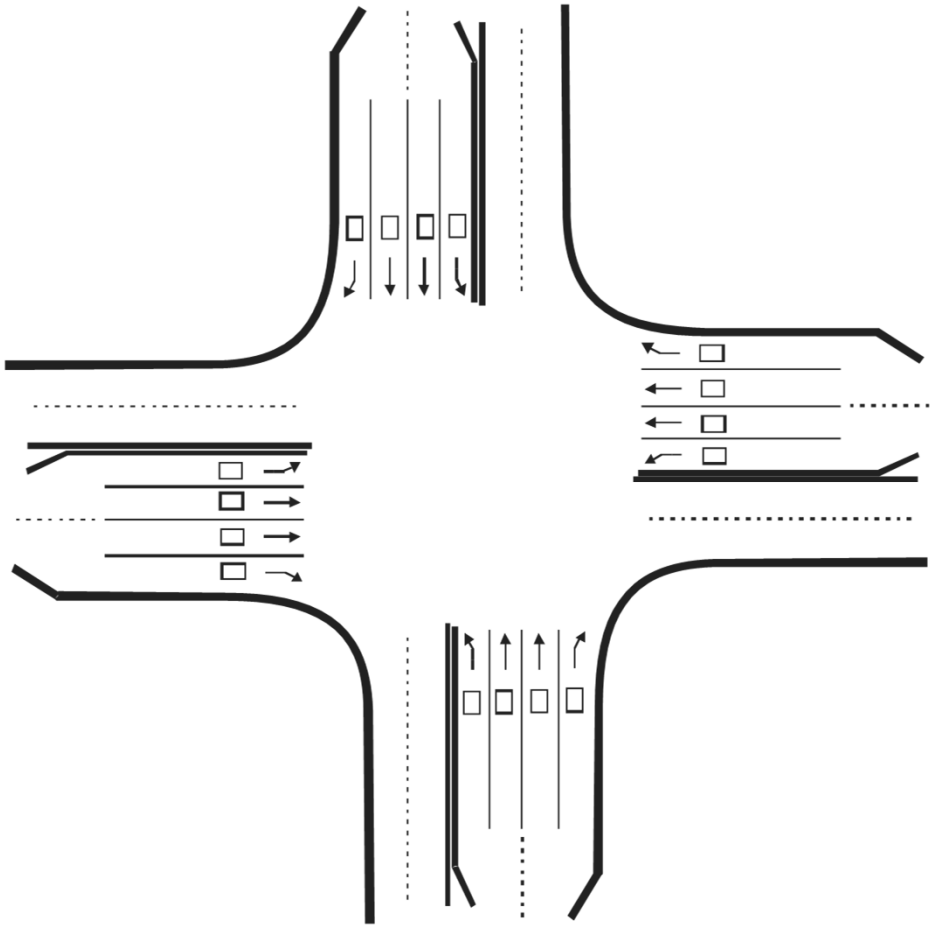
Proste przypadki akomodacji

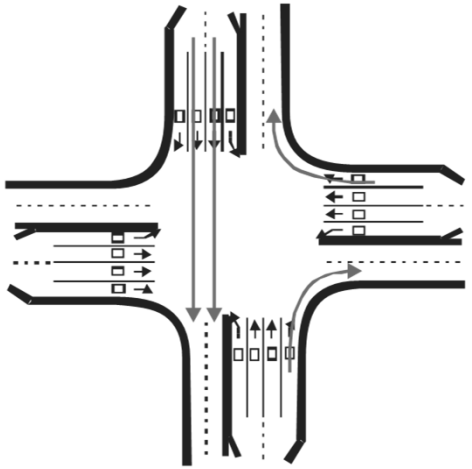
1) „zamówienie” sygnału zielonego przez pieszych poprzez wciśnięcie przycisku
2) zmiana długości sygnału zielonego dla wybranej grupy pojazdów stosownie do zgłoszeń na detektorach
3) generowanie specjalnych faz ruchu dla pojazdów transportu zbiorowego stosownie do zgłaszanego zapotrzebowania

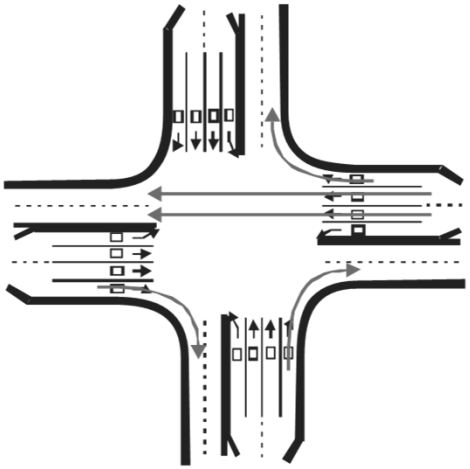
Przykład prostej sygnalizacji acyklicznej (All Red):

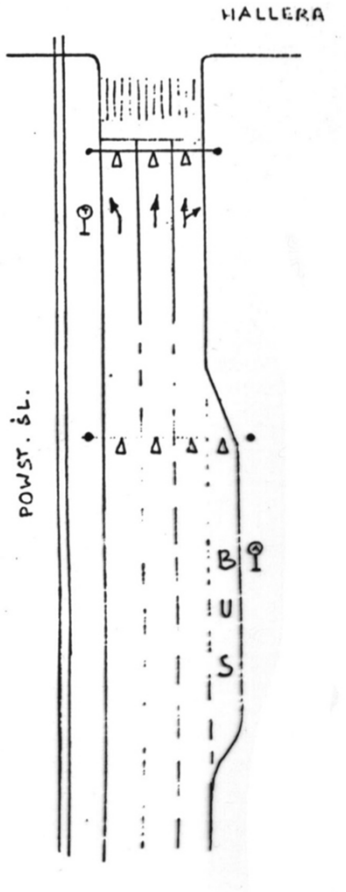

Przykład złożonej sygnalizacji acyklicznej (sterowanie grupami):

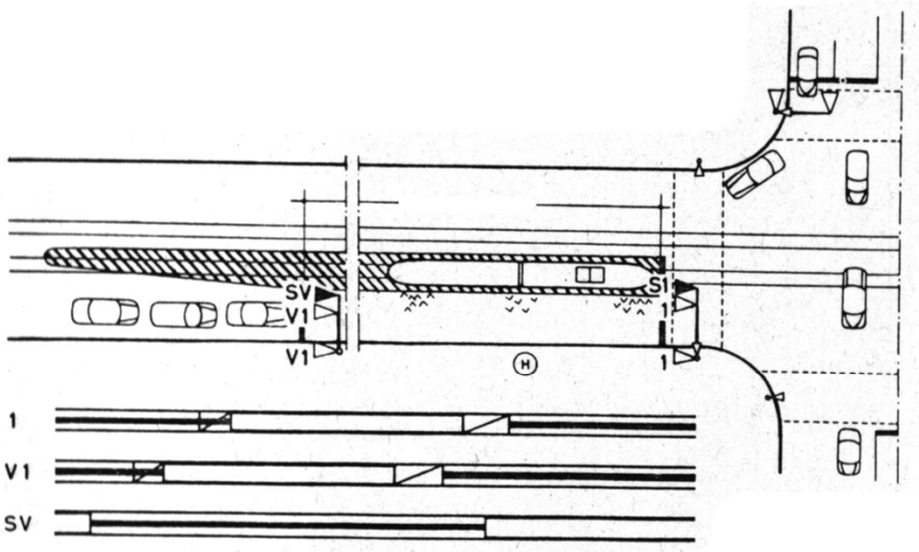

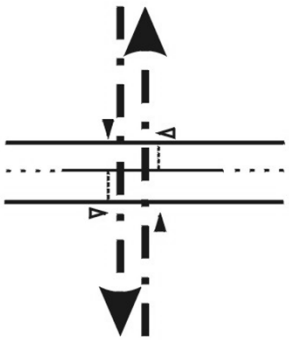

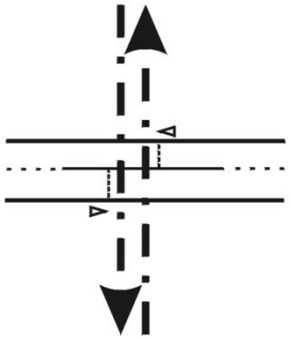

Wspomaganie transportu zbiorowego z wykorzystaniem sygnalizacji akomodacyjnej:

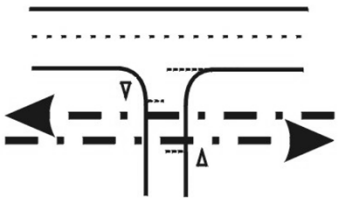

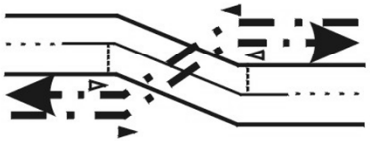
SYTUACJA 1_1

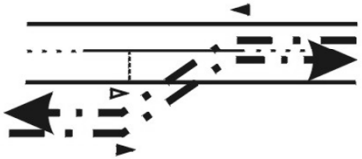
SYTUACJA 1_2

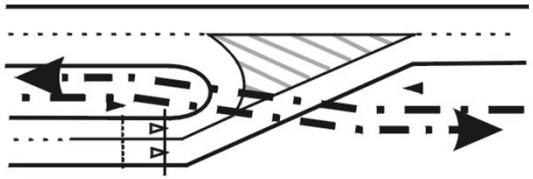
SYTUACJA 1_3

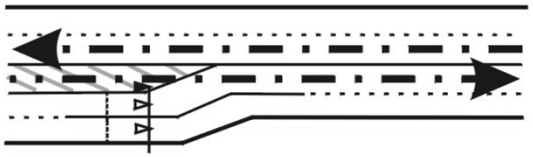
SYTUACJA 1_4

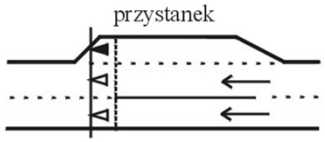
SYTUACJA 1_5

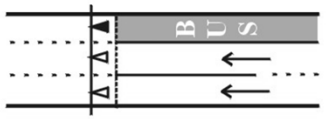
SYTUACJA 1_6

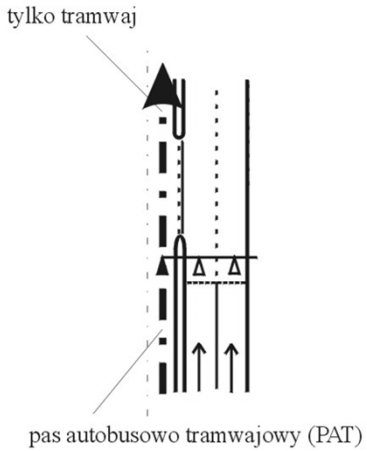
SYTUACJA 1_7

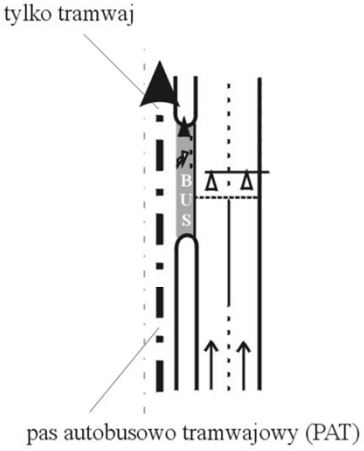

SYTUACJA 2_1

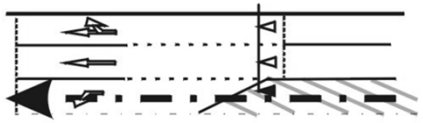

SYTUACJA 2_2

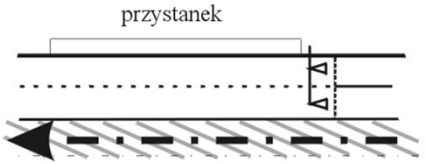

SYTUACJA 2_3

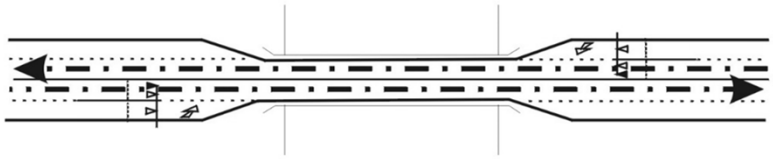

SYTUACJA 2_4

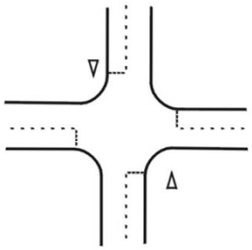
SYTUACJA 2_5

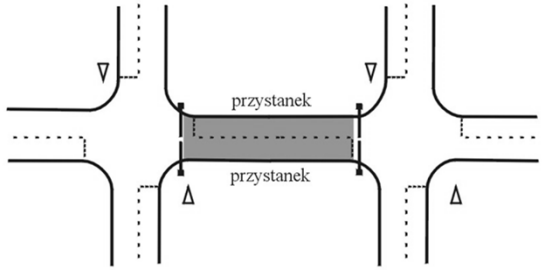

SYTUACJA 2_6

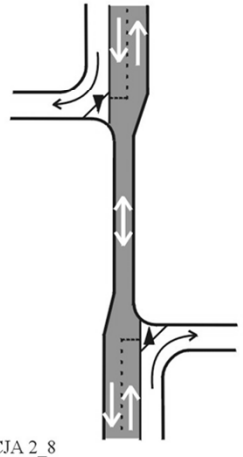
SYTUACJA 1_8

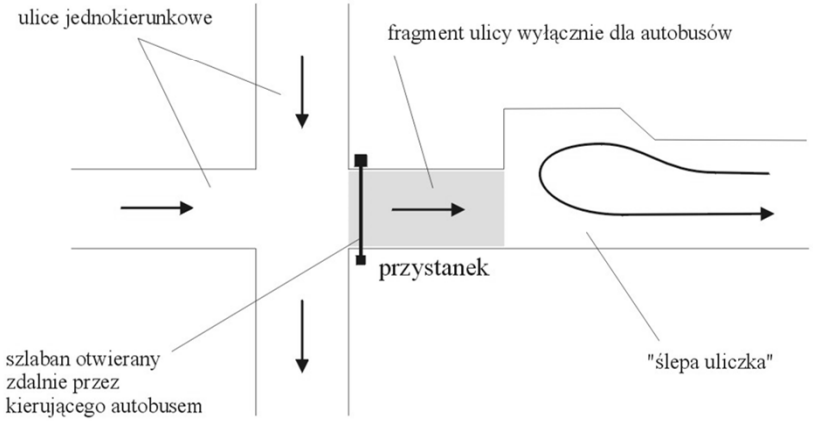
SYTUACJA 1_9

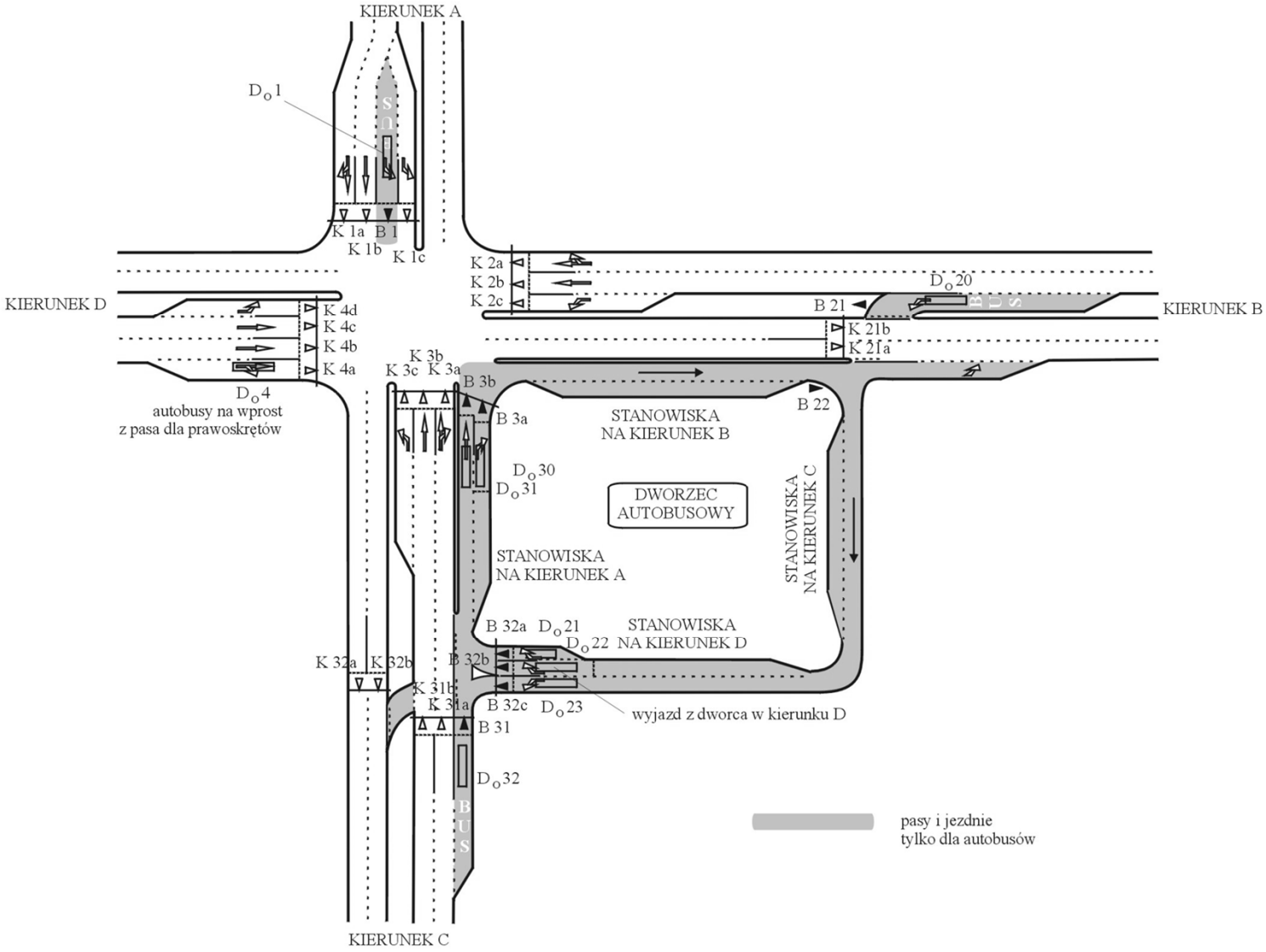

SYTUACJA 2_7

SYTUACJA 2_8

KIERUNEK A
D o 1
K 1a B 1
K 1b
K 1c
K 2a
K 2b
K 2c
D o 20
B 21
KIERUNEK B
K 21b
K 21a
KIERUNEK D
K 4d
K 4c
K 4b
K 4a
D o 4
autobusy na wprost
z pasa dla prawoskrętów
K 3b
K 3c K 3a
B 3b
B 3a
B 22
STANOWISKA
NA KIERUNEK B
D o 30
D o 31
DWORZEC
AUTOBUSOWY
STANOWISKA
NA KIERUNEK C
STANOWISKA
NA KIERUNEK A
B 32a D o 21
D o 22
STANOWISKA
NA KIERUNEK D
K 32a K 32b
B 32b
K 31b
K 31a
B 32c D o 23
wyjazd z dworca w kierunku D
B 31
D o 32
KIERUNEK C
pasy i jezdnie
tylko dla autobusów

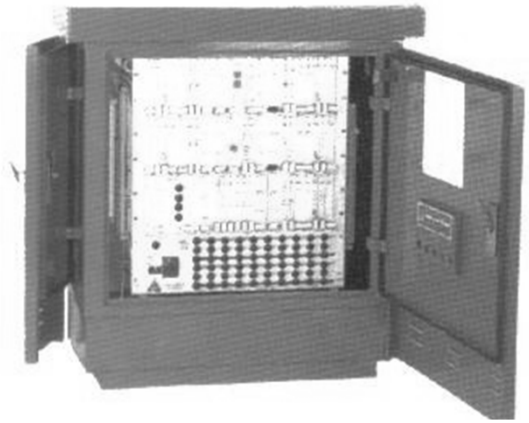
RODZAJE DETEKTORÓW:

A. Podział ze względu na typ urządzenia:
- pneumatyczne, linkowe (obecnie nie stosowane),
- indukcyjne (bardzo popularne w Polsce),
- radarowe (Dopplerowskie),
- na podczerwień,
- video (dynamicznie rozwijane),
- dotykowe (na przycisk, „sanki").

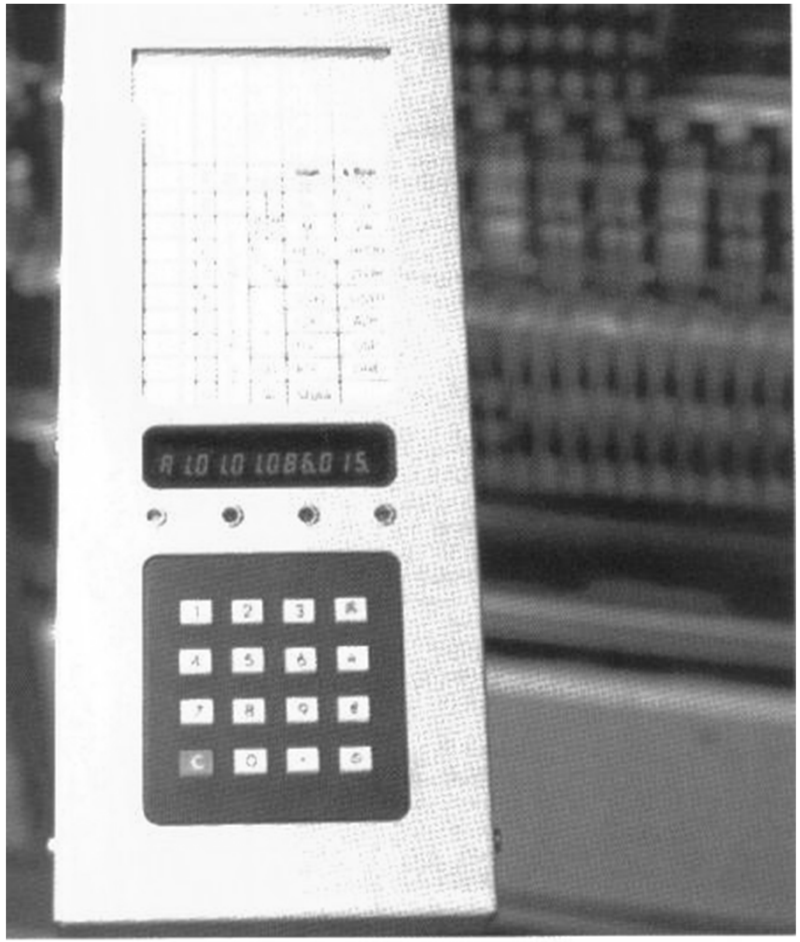
B. Podział ze względu na rodzaj użytkownika:
- dla pojazdów w ruchu ogólnym,
- dla pojazdów specjalnych (w tym TZ) / na wydzielonych pasach,
- dla pieszych / rowerzystów.

C. Podział ze względu na cel zastosowania:
- detekcja przejazdu,
- detekcja obecności.

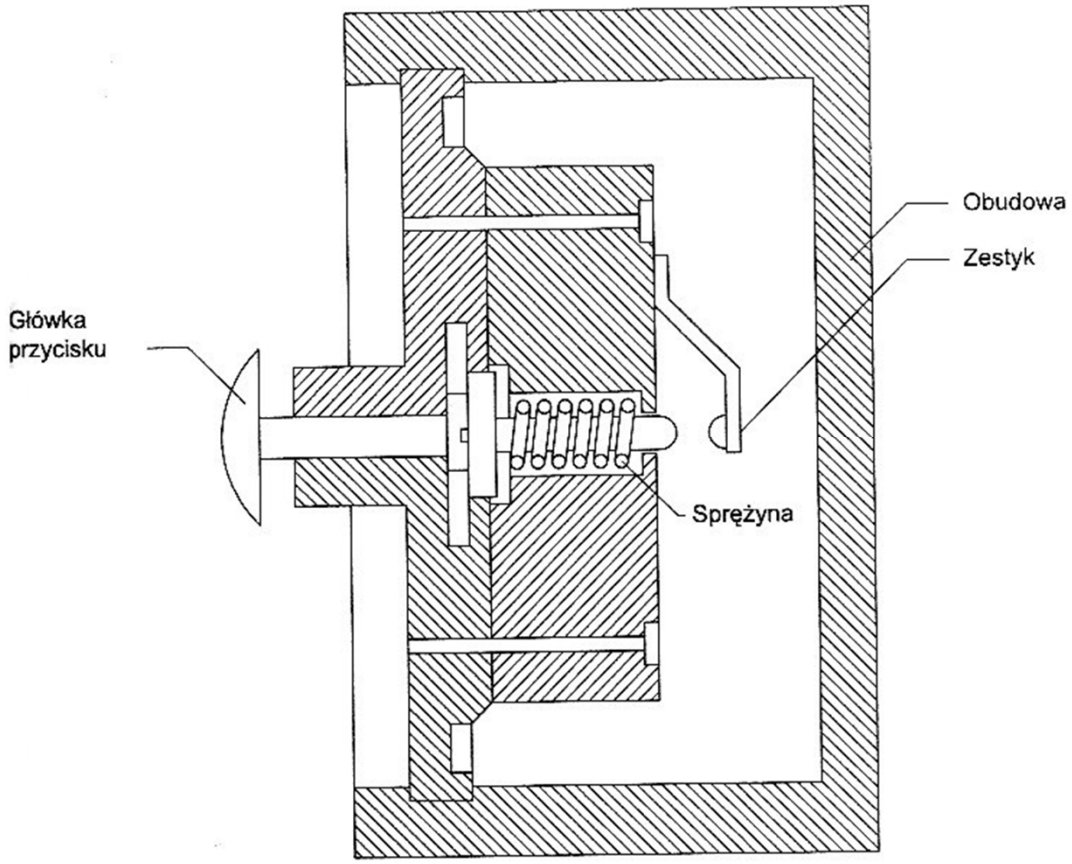
URZĄDZENIA STEROWANIA I DETEKCJI:

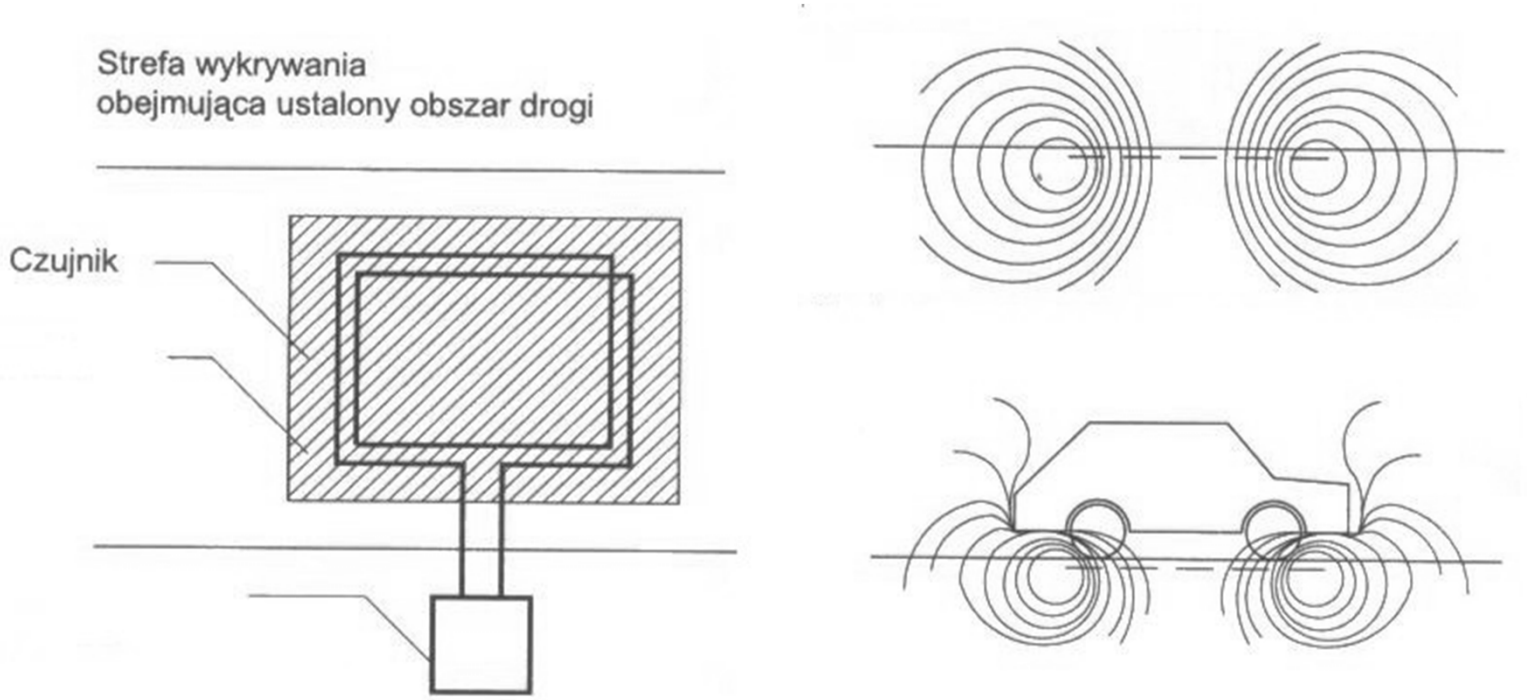

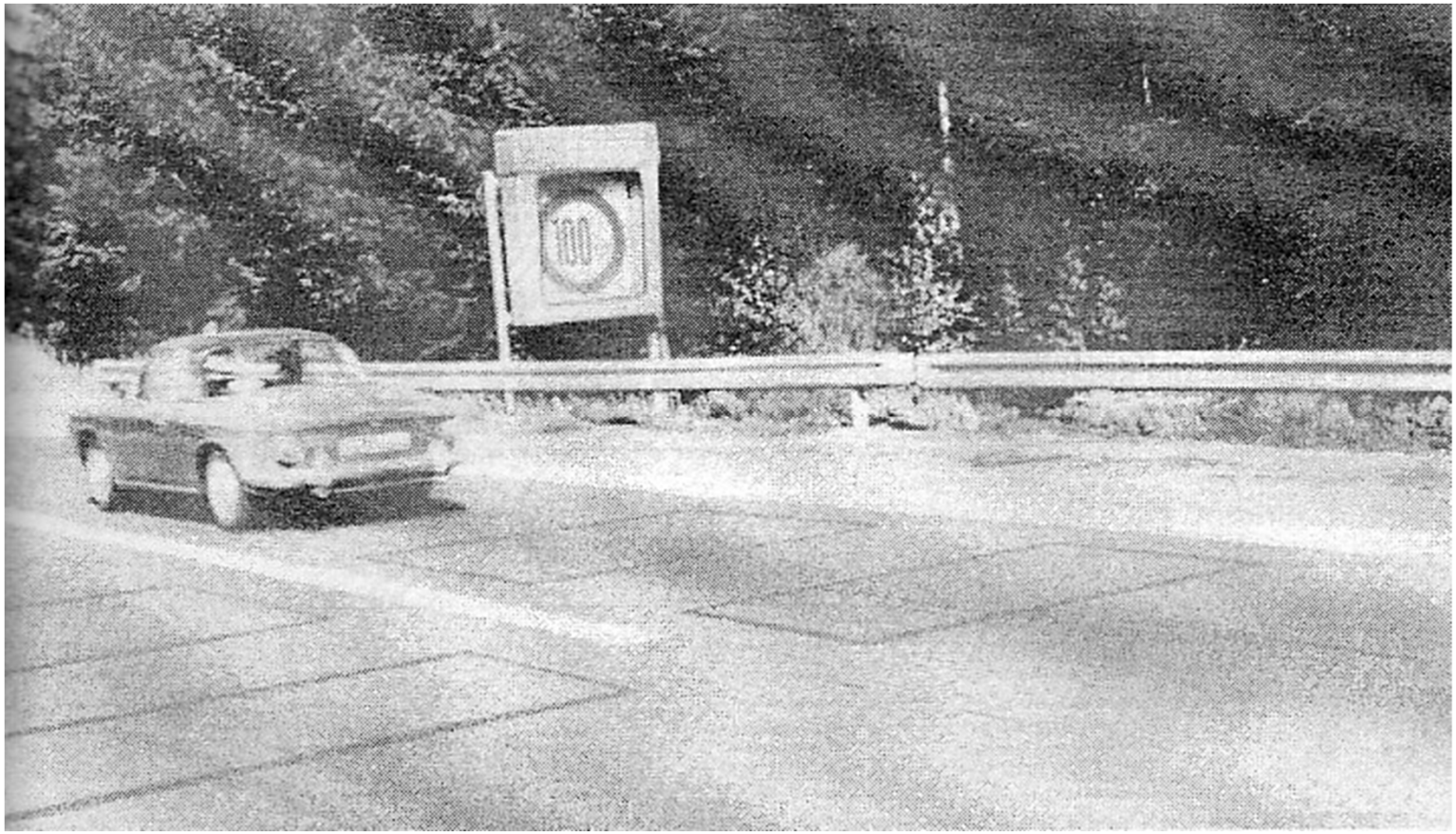

przycisk

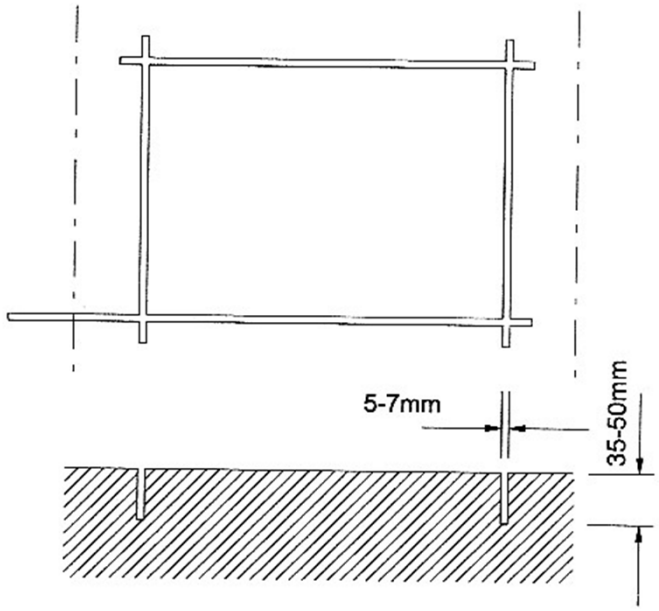

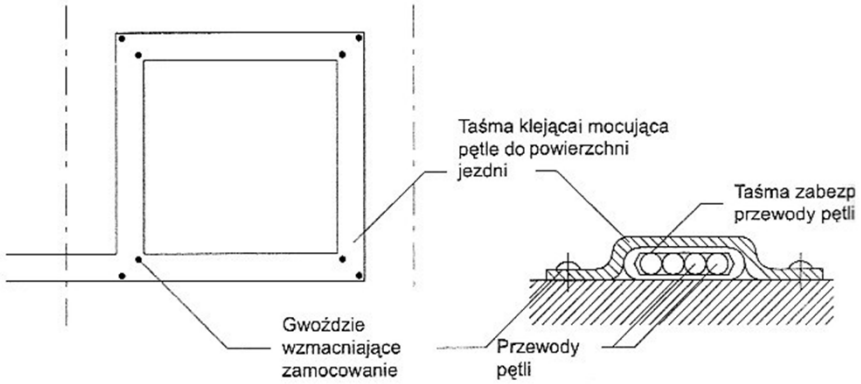
DETEKCJA POJAZDÓW Z WYKORZYSTANIEM PĘTLI INDUKCYJNYCH

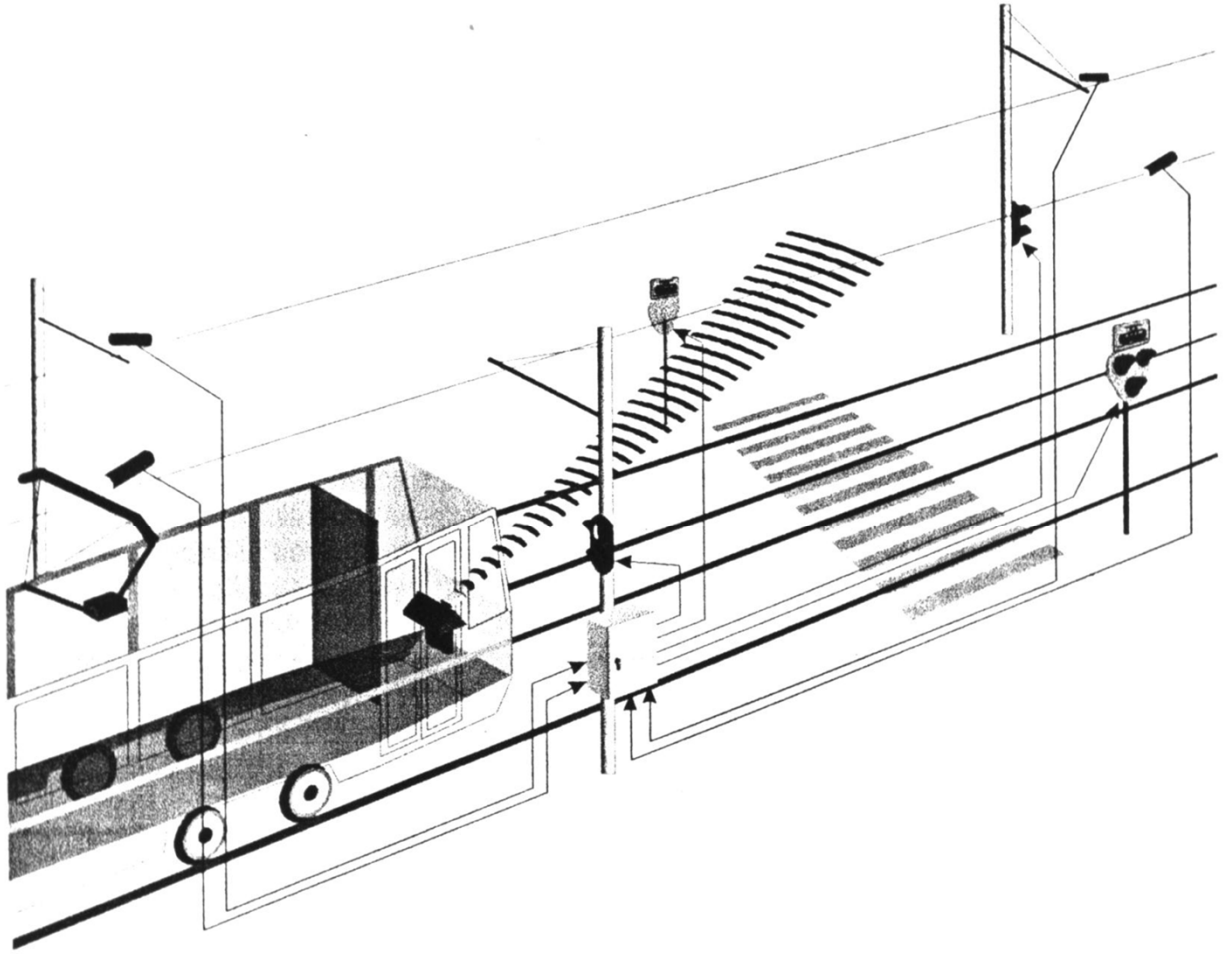

100

„wprowadzenie” detektorów

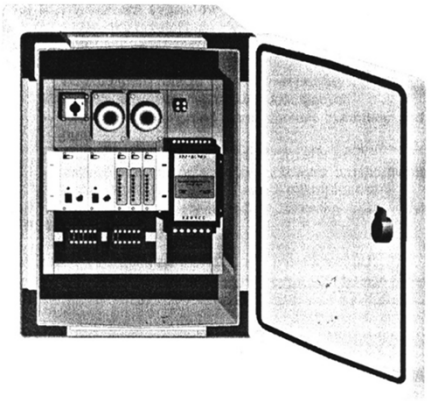

DETEKCJA TRAMWAJÓW Z ZASTOSOWANIEM PODCZERWIENI:

Rys. 2 Akomodacyjne sterowanie światłami („zielona fala")

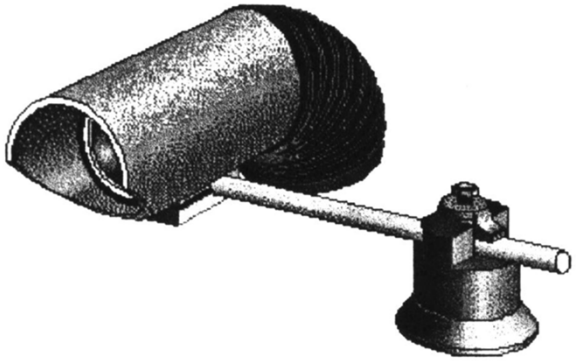
Rys. 3 Sterownik MSZ-02

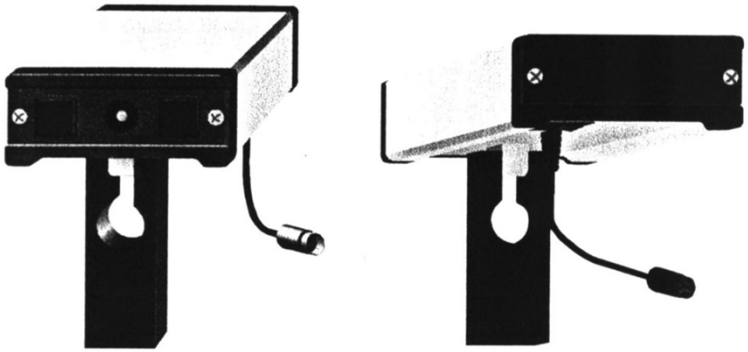
Rys. 9 Oznacznik początku strefy

Rys. 10 Oznacznik końca strefy

Rys. 7 **Odbiornik OP-3 (mocowanie)**

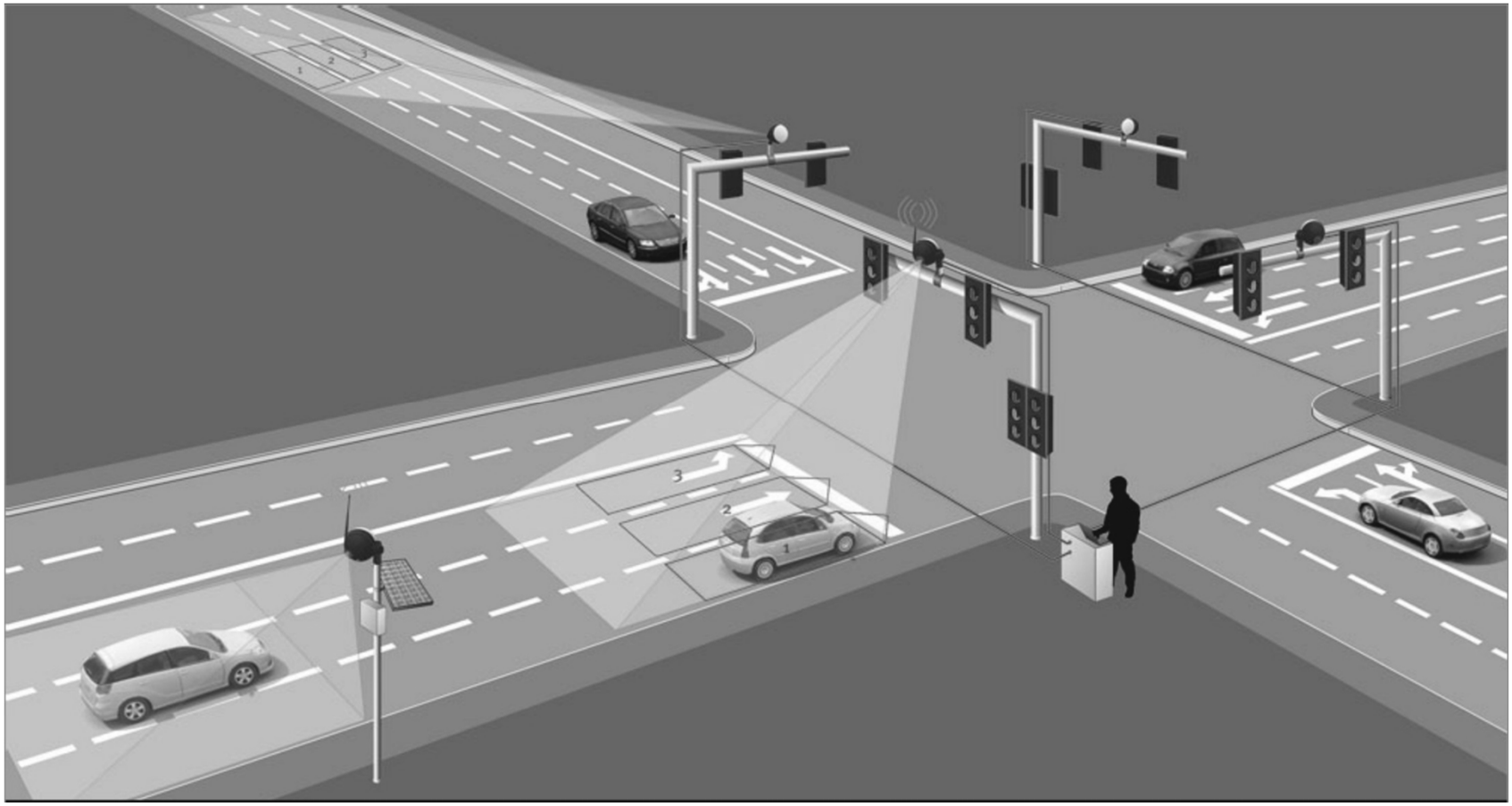

Rys. 6 Nadajnik NP-03

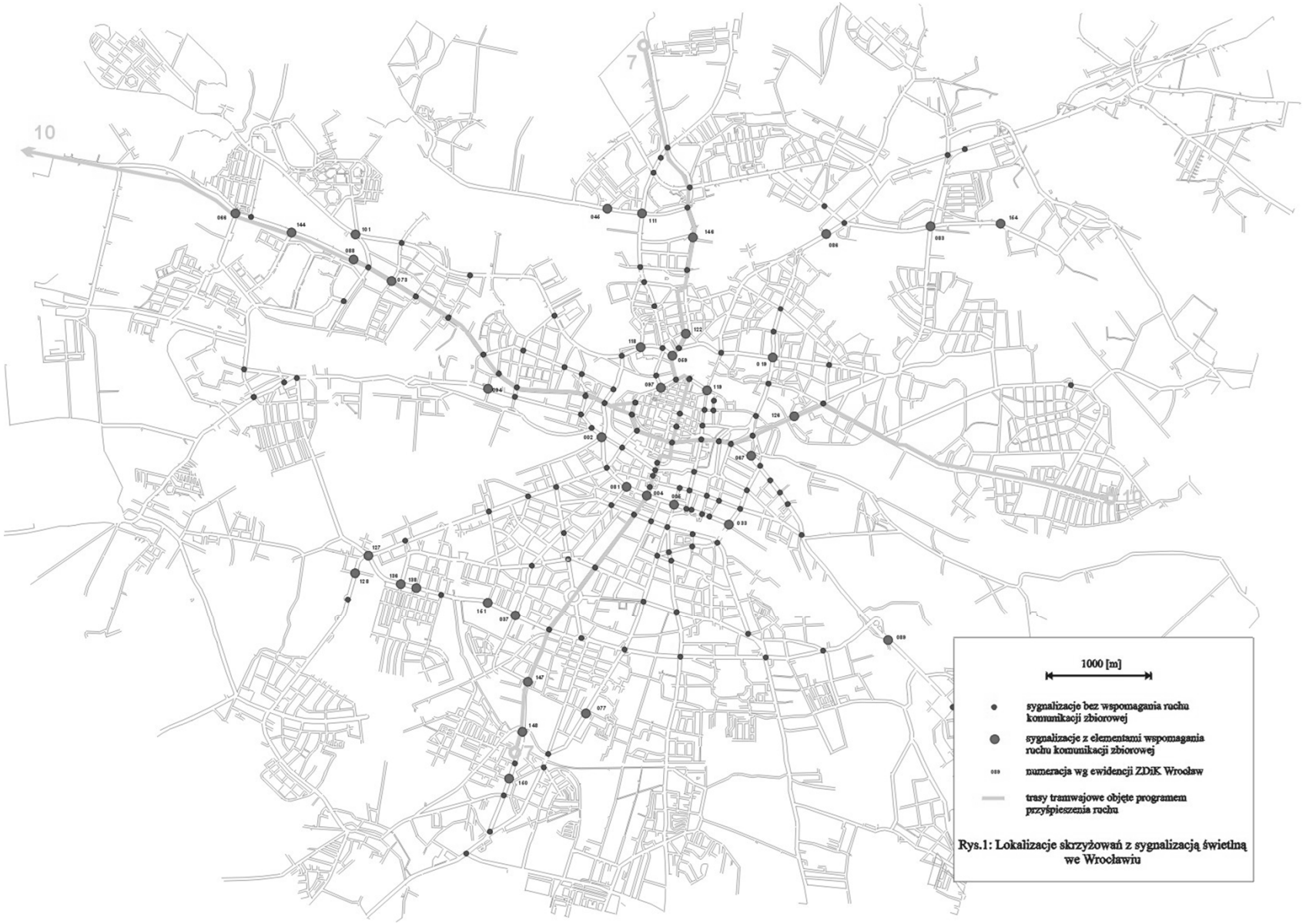
Wideodetekcja

3
2
1

Detekcja tramwajów we Wrocławiu w ujęciu historycznym

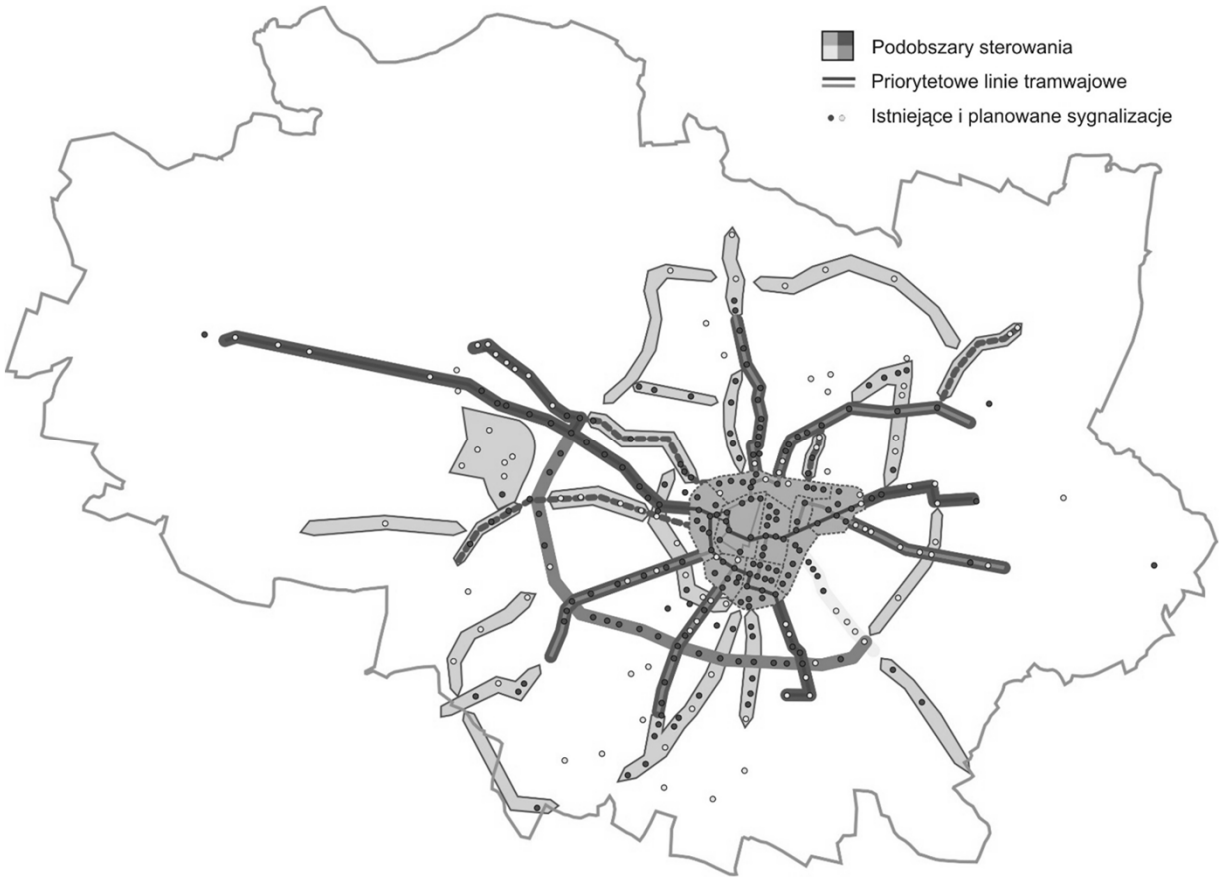

Rys.1: Lokalizacje skrzyżowań z sygnalizacją świetlną we Wrocławiu

Aktualnie we Wrocławiu priorytety dla transportu publicznego ma zapewniać system ITS

Na stronie ZDiUM (https://www.zdium.wroc.pl/strona-glowna/sygnalizacja-swietlna-na-skrzyzowaniach/) jest aktualny wykaz sygnalizacji we Wrocławiu z którego wynika liczba 257.

We Wrocławiu na 188 skrzyżowaniach z sygnalizacją świetlną z przejazdami dla tramwajów 134 objętych jest ITS, w tym 104 ze wsparciem systemu poprzez priorytet lub szczególne reguły.

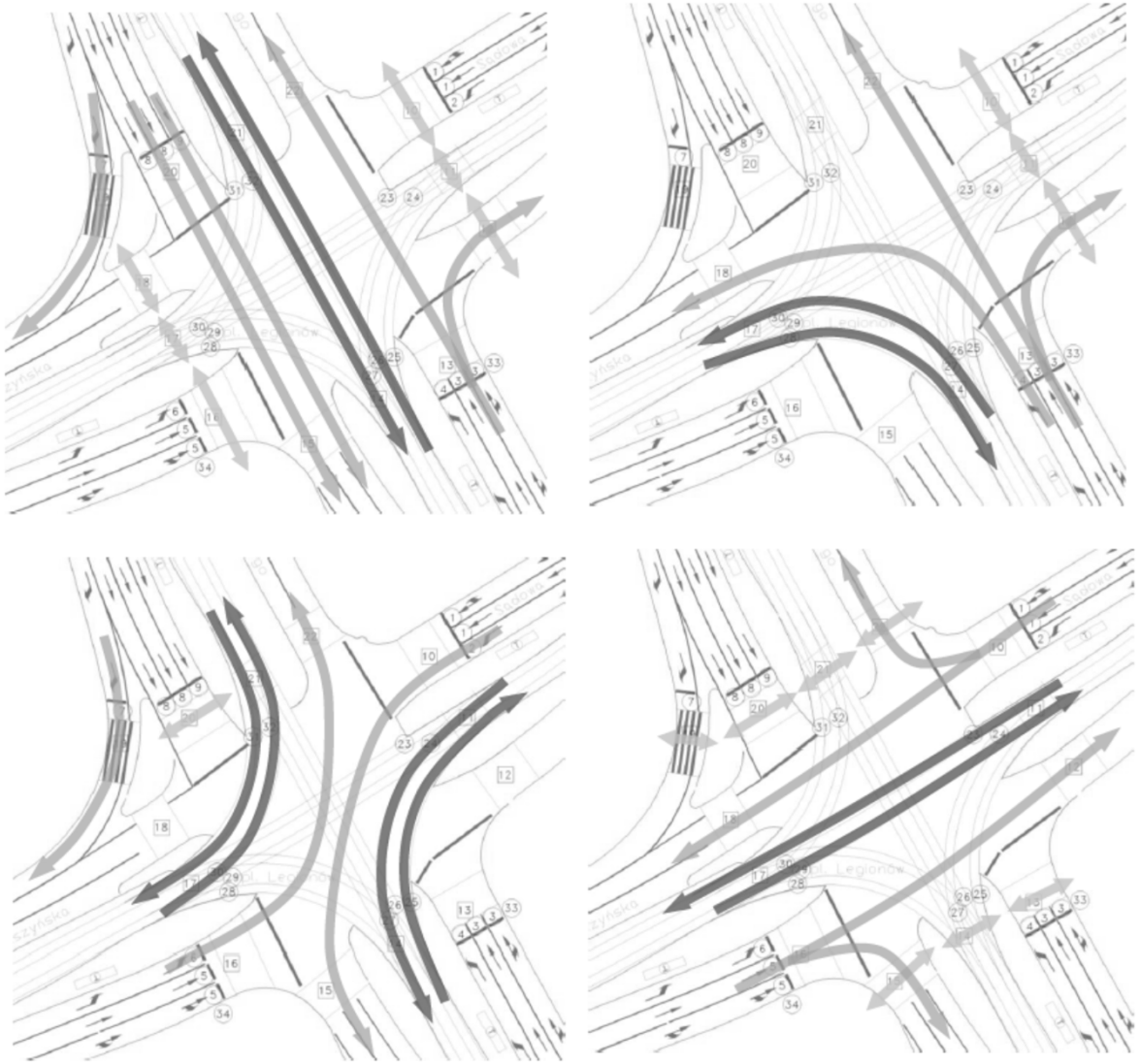
Czy jest efektywny?

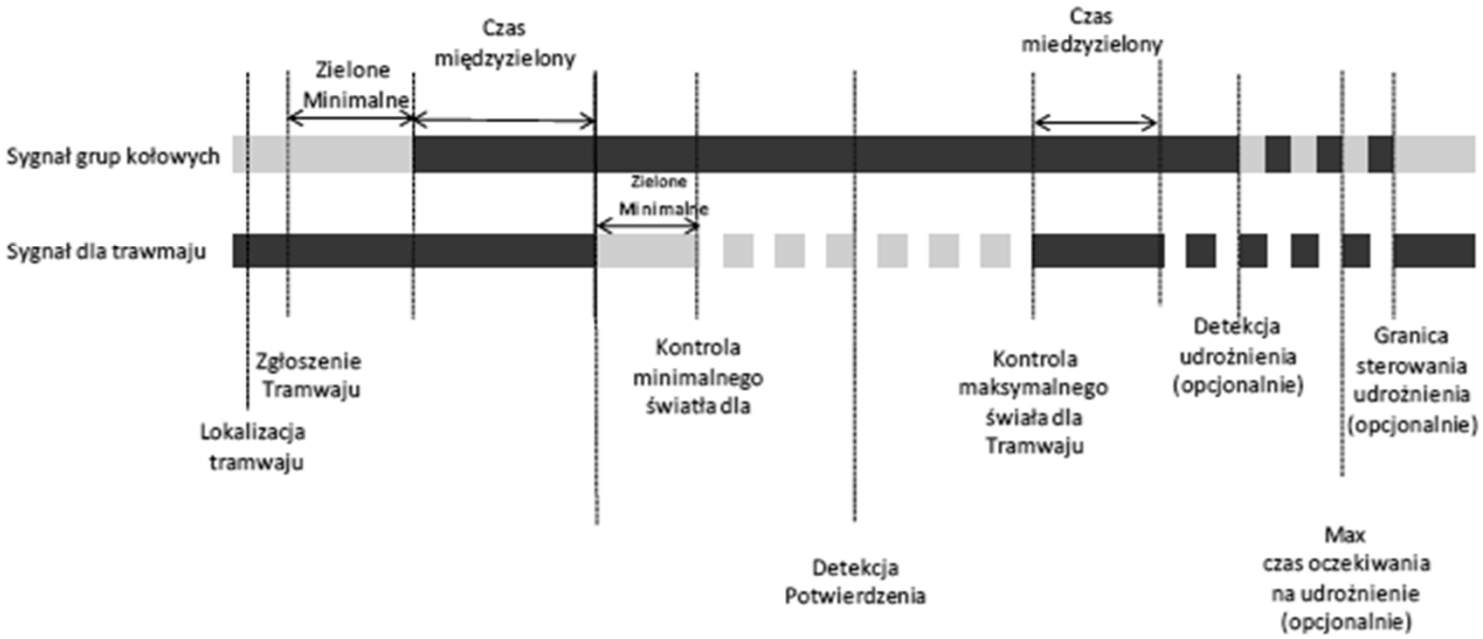

Przykład – plac Orląt Lwowskich

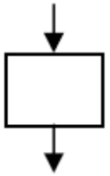

Przygotowanie fazy ruchu dla tramwaju

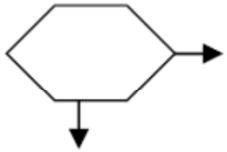

Algorytmy detekcji - Symbolika algorytmu

pole decyzji (np. załączenie programu **P...** , zmiana wartości czasu bieżącego t...);

p

– pole wyboru (tekst umieszczony w środku należy poprzedzić słowem: czy..., np. czy jest zgłoszenie na detektorze D, czy czas bieżący osiągnął już określoną wartość?);

T – tak;
N – nie;

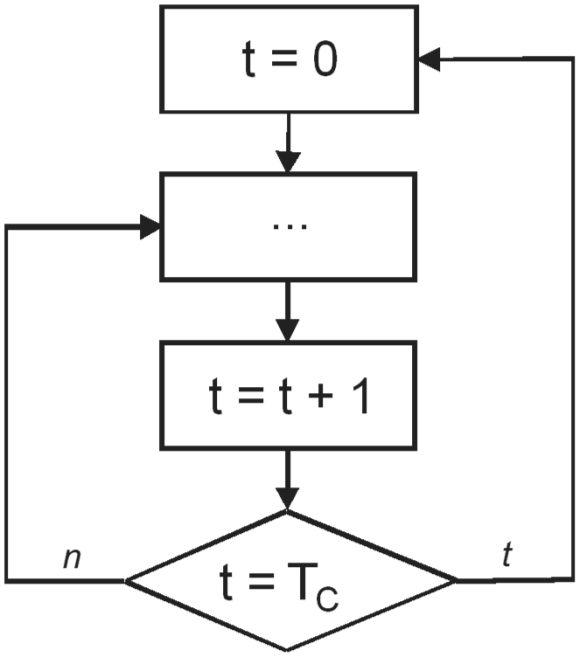
$\cup$ – lub;
$\cap$ – i.

Dwie opcje zapisu algorytmu:

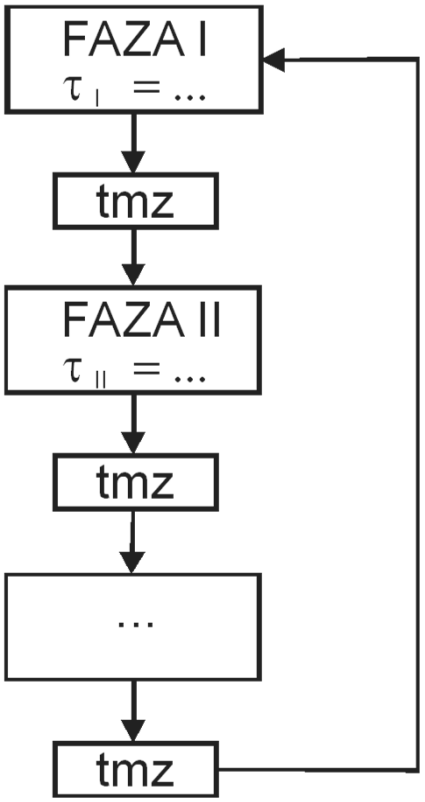
- wersja z „biegnącym czasem”
- wersja „części cyklu”

Spotykane są też algorytmy łączące powyższe opcje

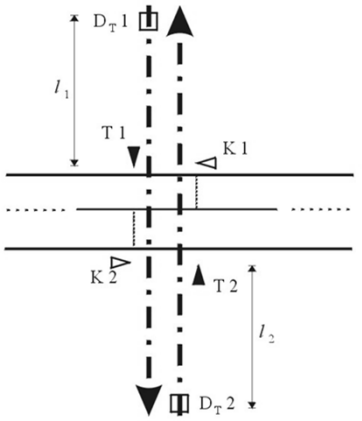
Wersja z „biegnącym czasem”

Wersja „części cyklu”

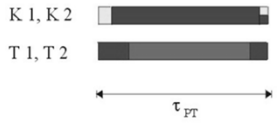
PRZYKŁAD 1 AKOMODACJI:

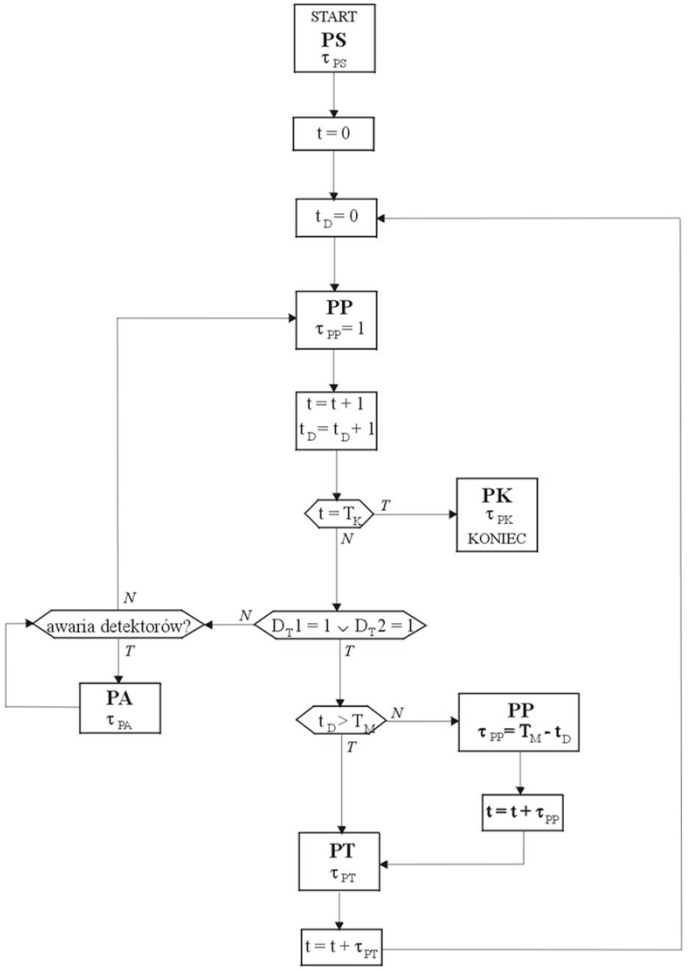

PP:

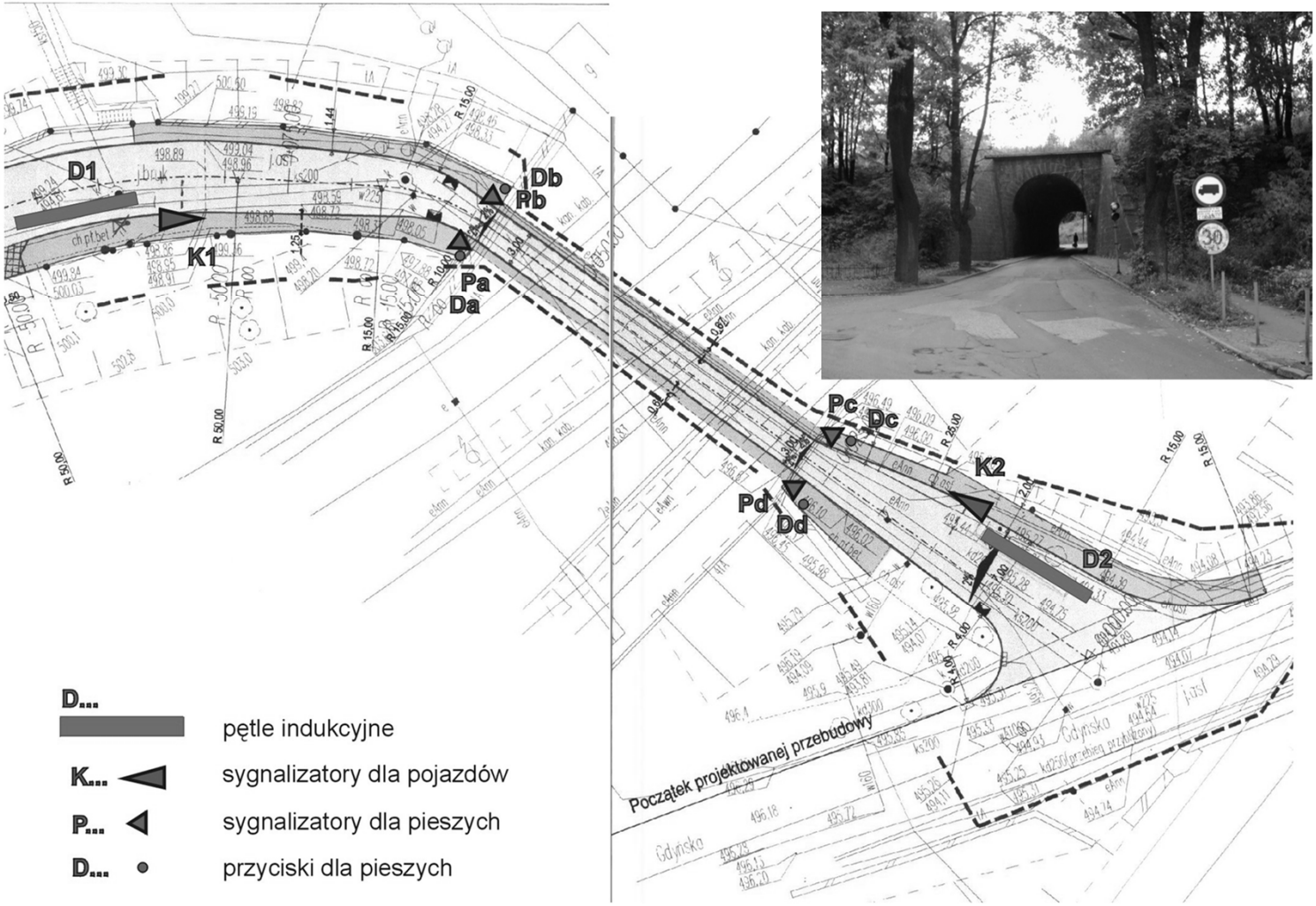

PT:

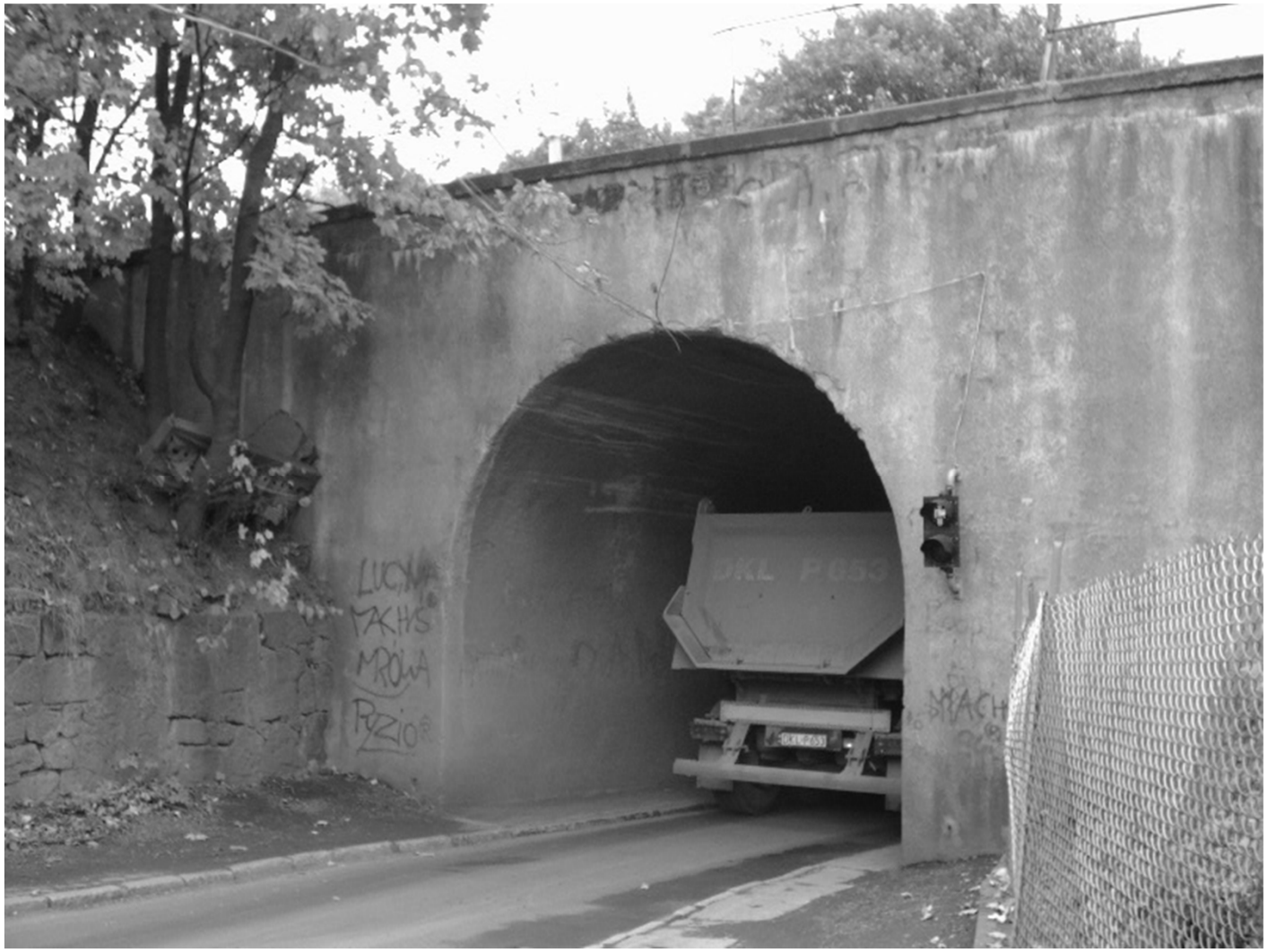

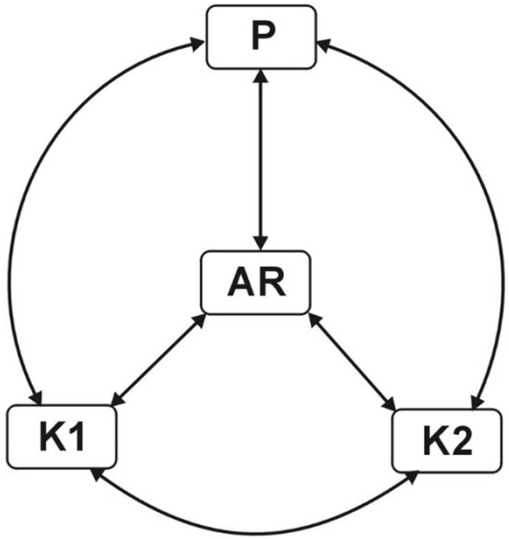
PRZYKŁAD 2 AKOMODACJI (1)

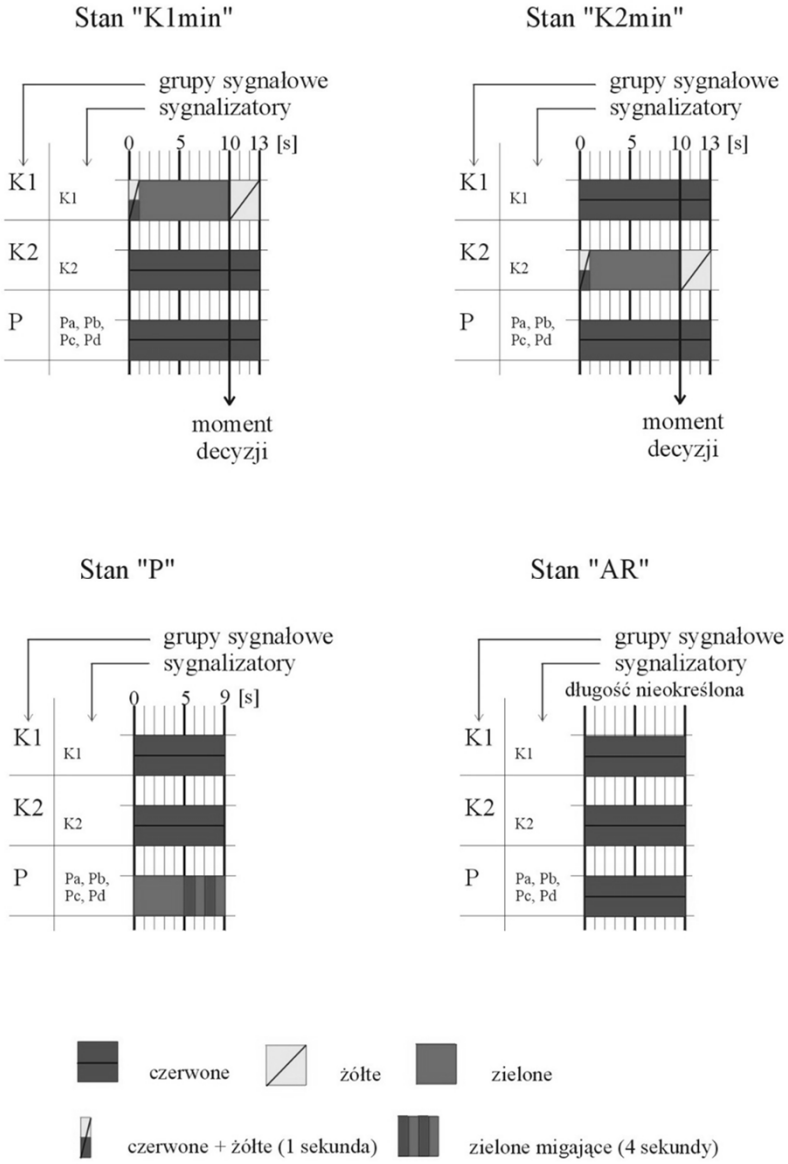

PRZYKŁAD 2 AKOMODACJI (2)

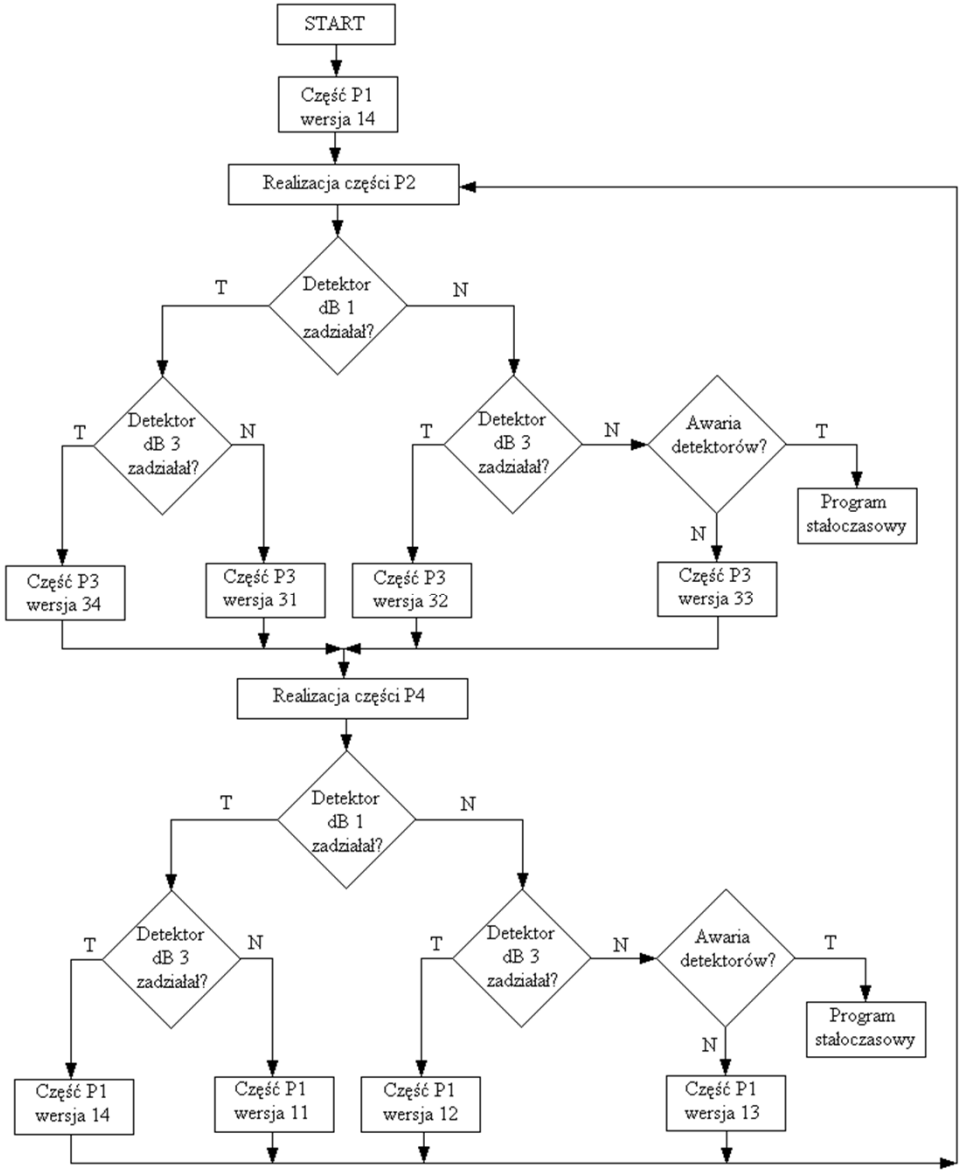

PRZYKŁAD 3 AKOMODACJI

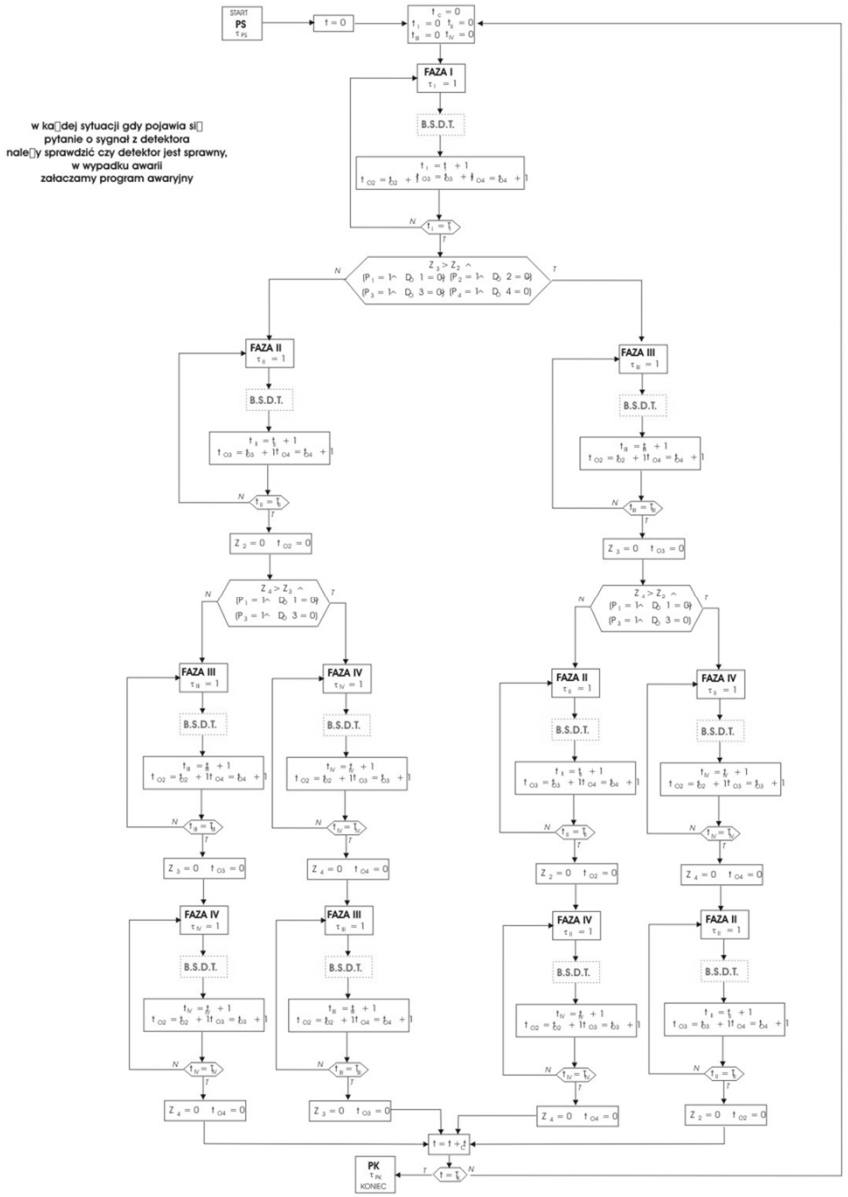

BARDZIEJ ZŁOŻONY ALGORYTM AKOMODACJI

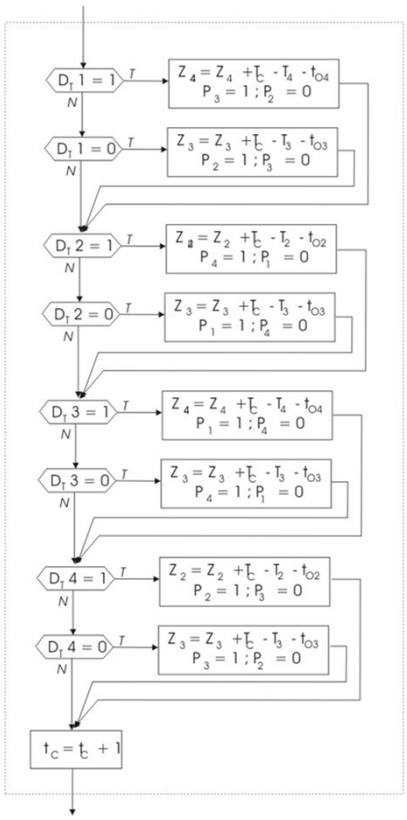

I JESZCZE BARDZIEJ ZŁOŻONY…

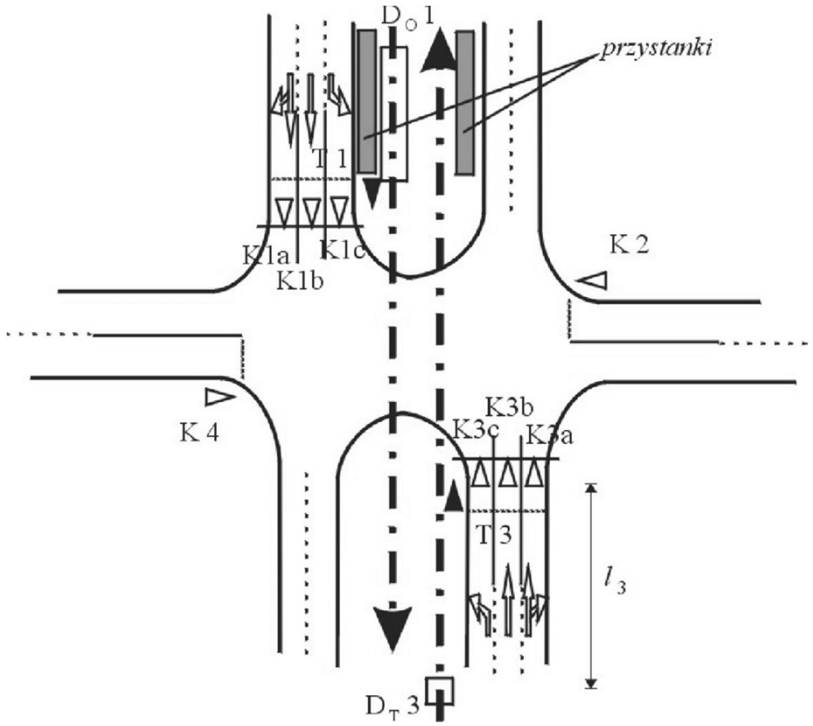

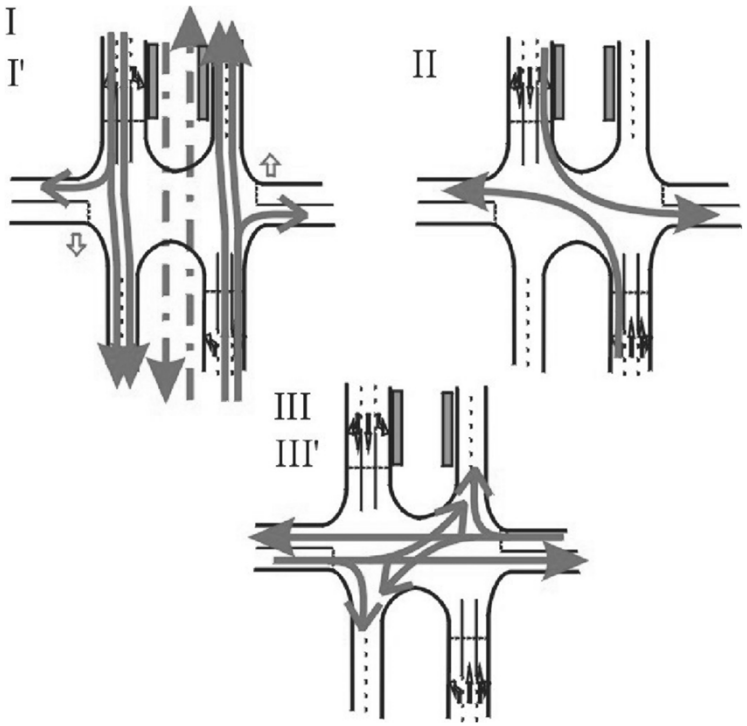

w każdej sytuacji gdy pojawia się pytanie o sygnał z detektora należy sprawdzić czy detektor jest sprawny, w wypadku awarii załaczamy program awaryjny

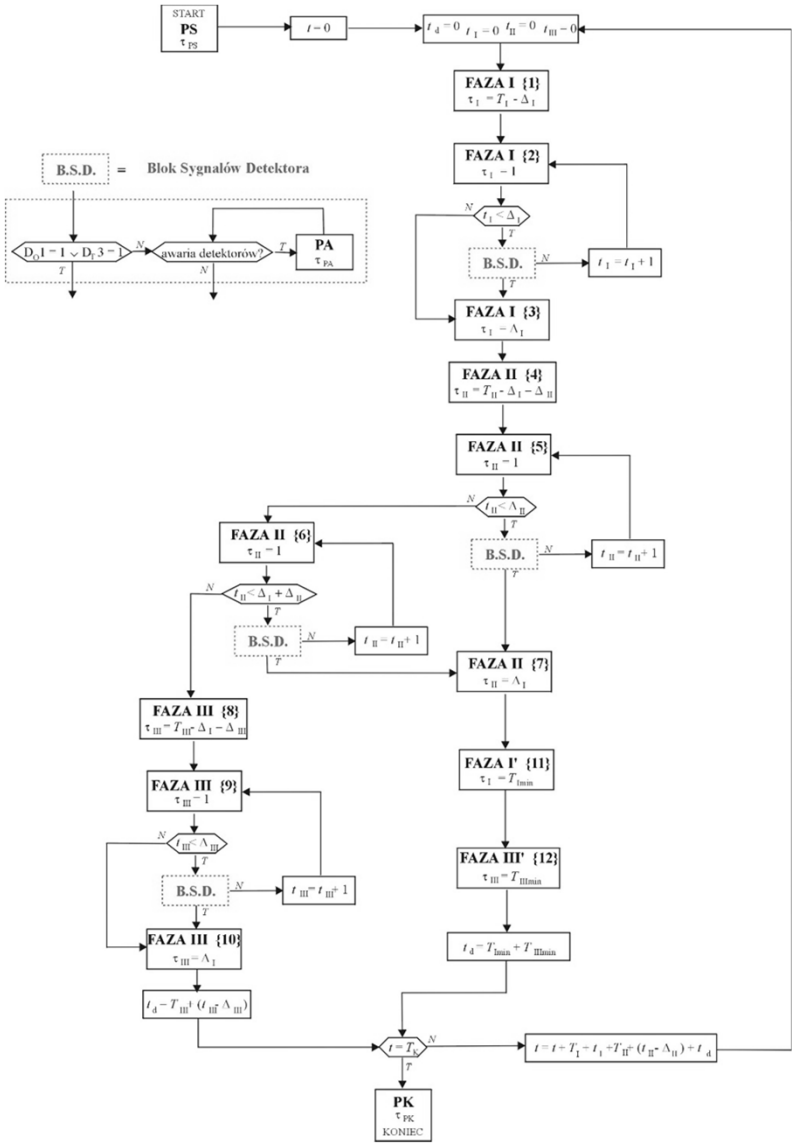
B.S.D.T. = Blok Sygnałów Detektorów Tranzytowych

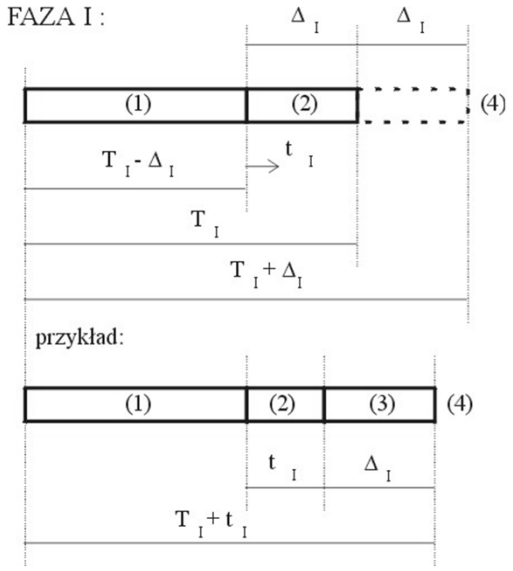

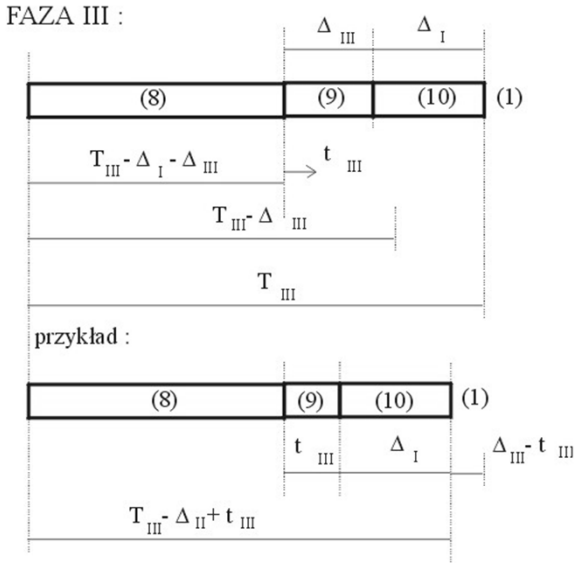
Metoda wydłużania i skracania faz

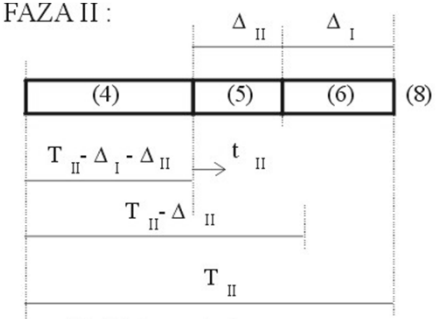

START
PS
τ PS
t = 0
t d = 0 t I = 0 t II = 0 t III = 0
FAZA I {1}
τ I = T I - Δ I
FAZA I {2}
τ I = 1
t I < Δ I
B.S.D.
t I = t I + 1
FAZA I {3}
τ I = Λ I
FAZA II {4}
τ II = T II - Δ I - Δ II
FAZA II {5}
τ II = 1
t II < Λ II
B.S.D.
t II = t II + 1
FAZA II {6}
τ II = 1
t II < Δ I + Δ II
B.S.D.
t II = t II + 1
FAZA II {7}
τ II = Λ I
FAZA III {8}
τ III = T III - Δ I - Δ III
FAZA III {9}
τ III = 1
t III < Λ III
B.S.D.
t III = t III + 1
FAZA III {10}
τ III = Λ I
t d = T IIImin + (t III - Λ III)
FAZA I' {11}
τ I = T Imin
FAZA III' {12}
τ III = T IIImin
t d = T Imin + T IIImin
t = T k
t = t + T I - t I + T II + (t II - Λ II) + t d
PK
τ PK
KONIEC
B.S.D. = Blok Sygnałów Detektora
D0 I = 1 ∨ Dr 3 = 1
awaria detektorów?
PA
τ PA

FAZA I :
Δ I
Δ I
(1)
(2)
(4)
T I - Δ I
t I
T I
T I + Δ I
przykład:
(1)
(2)
(3)
(4)
t I
Δ I
T I + t I

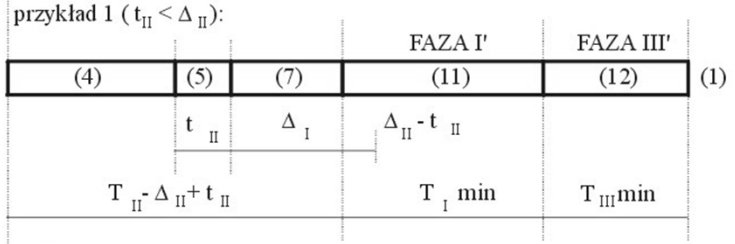

FAZA III :
Δ III
Δ I
(8)
(9)
(10)
(1)
T III - Δ I - Δ III
t III
T III - Δ III
T III
przykład :
(8)
(9)
(10)
(1)
t III
Δ I
Δ III - t III
T III - Δ II + t III

część cyklu	faza	detektory	długość	uwagi
{1}	I	n	$T_I - \Delta_I$	
{2}	I	a	t_I	zgłoszenie w tej części wydłuża I o t_I i generuje {3}
{3}	I	n	Δ_I	wystąpi tylko gdy w trakcie {2} zgłoszenie
{4}	II	n	T_{II} min - Δ_I	
{5}	II	a	t_{II}	zgłoszenie w tej części skraca II o $\Delta_{II} - t_{II}$ i generuje {7}
{6}	II	a	$t_{II} - \Delta_{II}$	zgłoszenie w tej części wydłuża II o $t_{II} - \Delta_{II}$ i generuje {7}
{7}	II	n	Δ_I	wystąpi tylko gdy w trakcie {5} lub {6} zgłoszenie oraz generuje {11}
{8}	III	n	T_{III} min - Δ_I	wystąpi tylko gdy w trakcie {5} lub {6} nie ma zgłoszeń
{9}	III	a	t_{III}	zgłoszenie w tej części skraca III o $\Delta_{III} - t_{III}$
{10}	III	n	Δ_I	
{11}	I’	n	T_I min	tylko po {7} i generuje {12}
{12}	III’	n	T_{III} min	tylko po {11} i generuje {1}
detektory: a – aktywne, n – nieaktywne				

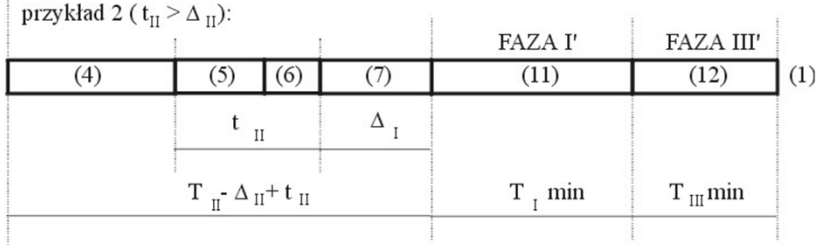
FAZA II :

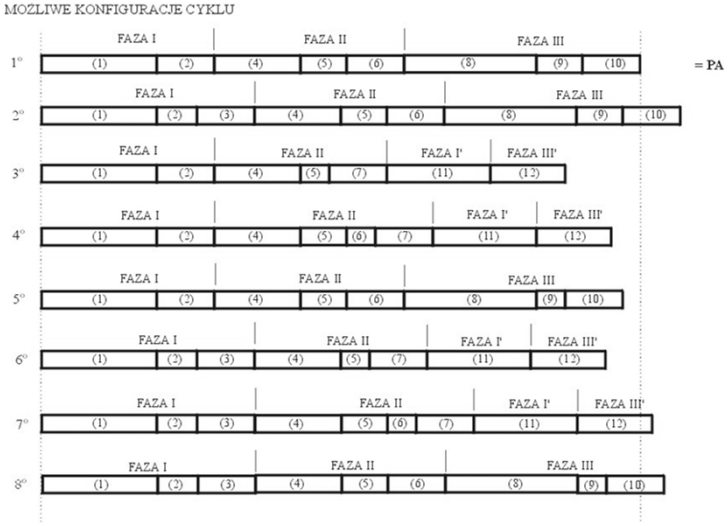

przykład 1 ($t_{II} < \Delta_{II}$):

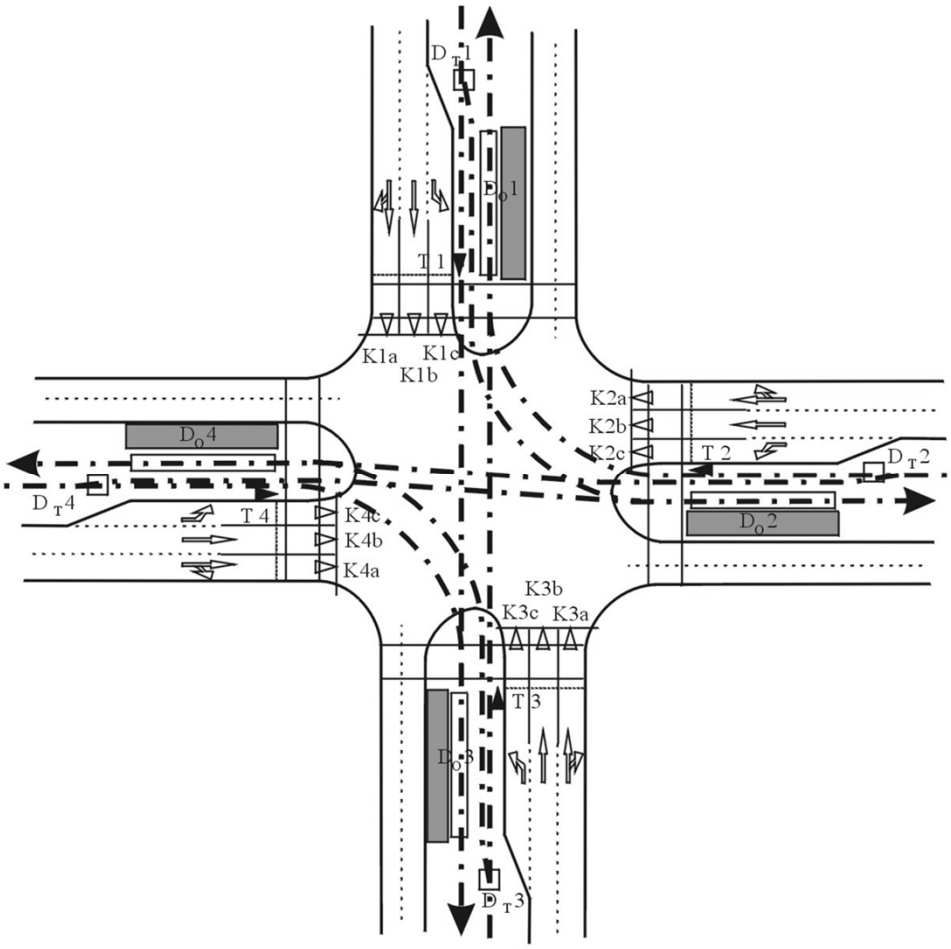

przykład 2 ($t_{II} > \Delta_{II}$):

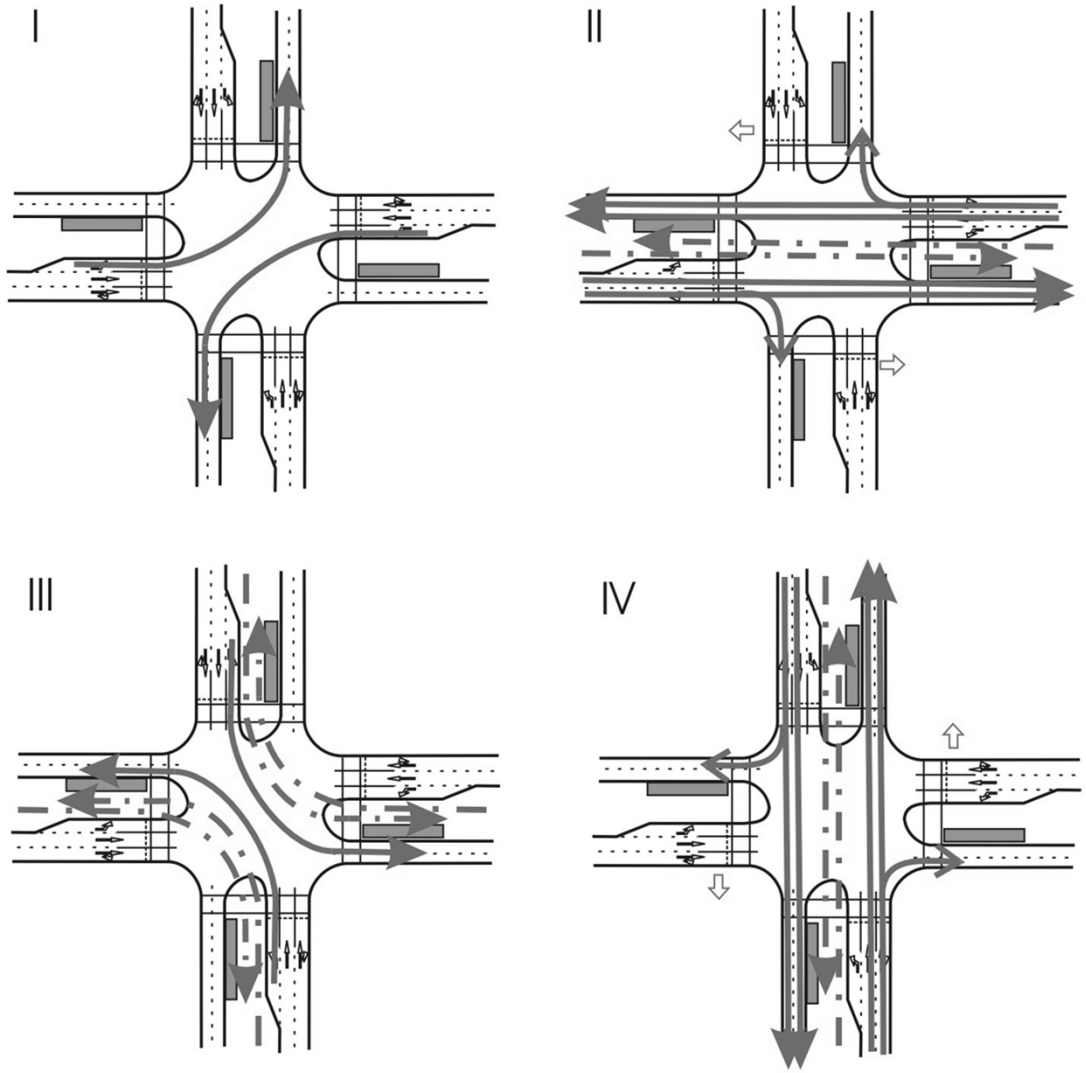

MOŻLIWE KONFIGURACJE CYKLU

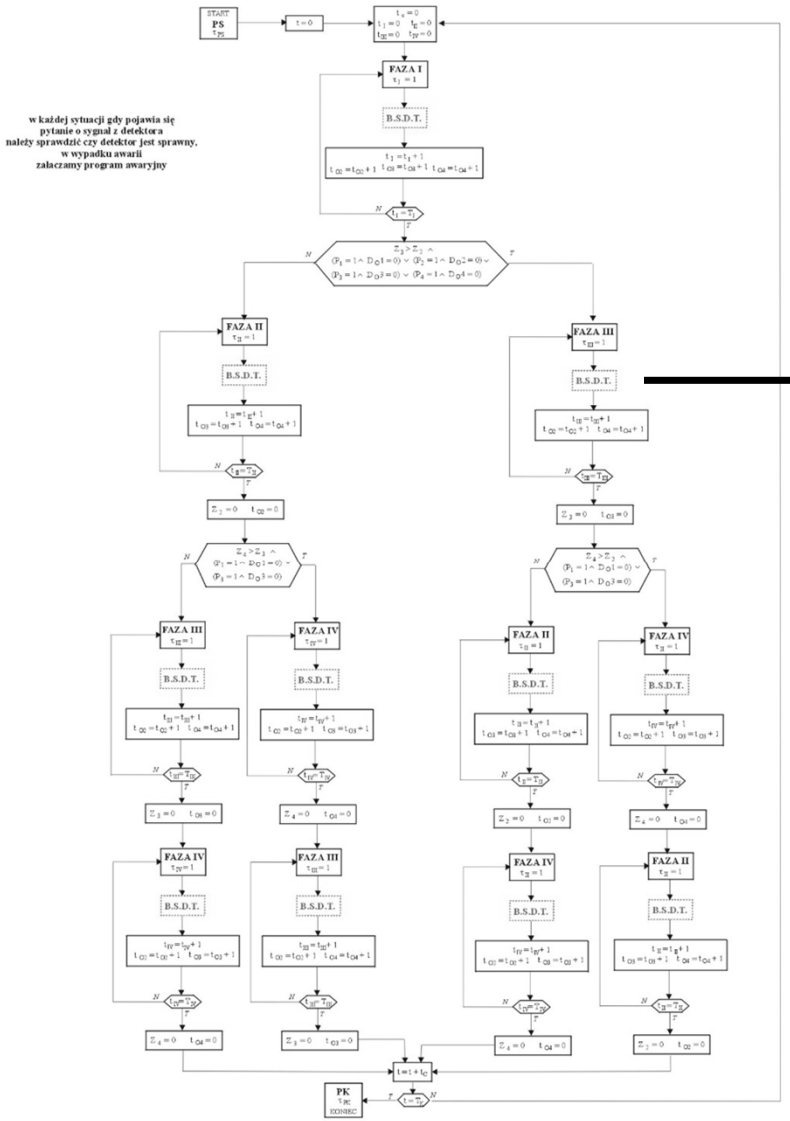

Metoda zamiany kolejności faz

I
II
III
IV

kierunek:	w prawo	na wprost	w lewo
D_T1	X	1	0
D_T2	0	1	X
D_T3	X	1	0
D_T4	0	1	X

w każdej sytuacji gdy pojawia się pytanie o sygnał z detektora należy sprawdzić czy detektor jest sprawny, w wypadku awarii załączamy program awaryjny

